J. Lipsii
Lovanium

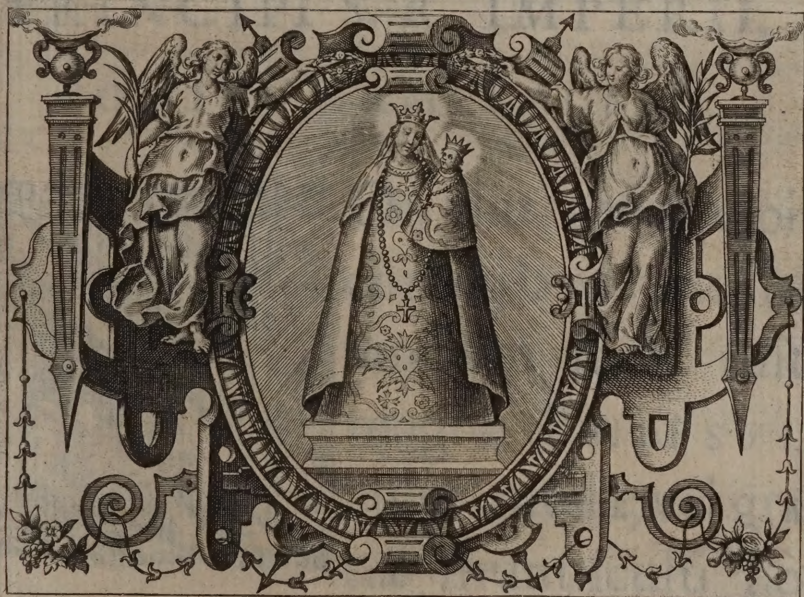
1610

3823
3821
3822
3818
3819
3820

3819

I. LIPSI
DIVA VIRGO HALLENSIS.

BENEFICIA eius & MIRACVLA fide atque ordine deſcripta.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.
M. DC. V.
Cum Priuilegiis Cæſareo & Regio.

ILL^{MO} ET REV^{MO}
PRAESVLI
D. GVILIELMO DE BERGES,
ARCHIEPISCOPO ET DVCI CAMERACENSI,
PRINCIPI S. R. IMPERII,
COMITI CAMERACESII.

NOn diu, nec ancipiti conſilij lance, deliberandum mihi fuit, magne PRAESVL, cuius tutelæ, vel gratiæ munuſculũ hoc meum offerrem: tibi debebatur. Argumentum video? ſacrorum res eſt; & tu ſacrorum in ipsâ illâ prouinciâ, in quâ hæc geſta narrantur, antiſtes, &

præſes. Hallæ, & templum, & ſacrata in eo ſtatua, tuæ iuriſdictionis, & curæ ſunt: & iure igitur, quod de iis ſcribimus, in tuam item tutelam arbitriúmque damus. Quid, quòd ipſa MIRACVLA cenſionem, & tribunal tuum ſpectant? nequid vanum, ſubdolum, infirmum ſurrepat, aut imponat, tuum iudicium, & tabella quæritur: ad te itáque imus, & velut ad Quæſitorem coniicimus hanc cauſſam. Iam ſi ſplendor aut fama operi ab illuſtris præſcriptione tituli quæritur: poſſúmne magis inclytum nomen, quàm GRIMBERGIORVM, præferre? Vos olim è Ducibus Brabantiæ, & mox Marchionibus Bergezomij, vos nobiliſſimis familiis innexi, locum, & lucem inter Belgarum proceres ſempèr tenuiſtis. Sed tu à te etiam lucem: qui animi dotes, & virtu-

tes

tes eas ſtatim prætuliſti, quibus vel obſcuram familiam, & famam illuſtrares. Sacris, Deo duce, admotus cùm Romam, & Italiam vidiſſes, Leodici in Eburonum vrbe ſedem legiſti: atque ita ibi egiſti, vt voce ac digito ſignareris, probitatis, caſtitatis, modeſtæ grauitatis exemplar. Quæ ipſa ſtatim te extulerunt, & in vetuſto illo & auguſto collegio principem locum DECANI titulo adſignarunt. Vidimus te hâc dignitate, in amore omnium, ac veneratione: & veritas, ac merita, non ſimulatio, aut adulatio dabant. Sed non diu vidimus: & diffusâ mox tui famâ, PHILIPPVS II. rex Hiſpaniarum Antuerpiam euocauit, ad Epiſcopale faſtigium: cui par fuiſti, & ſedem impleſti, eò dignior ſempèr habitus, quò diutiùs imperaſſes. Deniquè magna

etiam illa Antuerpia, anguſta Regi, ac Principibus viſa: Cameracum te produxerunt: vbi nunc primariam dignitatem ſuſtines, cum fauore, laude, plauſu,

Lucret. *Omnibus incutiens blandum per pectora amorem*; ſed quem reuerentia tamen temperat, ac concinnat. En cauſſas dedicationis meæ, ſed publicas: priuatam vnam addam? Olim cùm Leodici eſſes, notitiâ, & conſuetudine iuncti fuimus, & priuſquam inter Principes cenſereris, amici vocabamur. Hæc me impulerunt ſcriptum ſacrum, & quod ego inter mea ab argumento amo, ad te cultus, & affectus teſſeram mittere: ſuſcipe Ill^{me}. & Reu^{me} PRAESVL, & ſi non ab ingenio, aut labore meo, ab eâdem illâ cauſsâ ama. Louanij, Idibus Iuliis, ∞. IↃCIIII.

LE-

LECTORI S. M. D.

SAcra hæc ſcripſi : & ſtatim animi oculis præuidi fore, qui inclamarent: Quid in alienos fines ſcandis? quid vana hæc affers, aut ſupra verum effers? Vtriſque reſpondendum breuiter eſt: & prioribus obduco, Chriſtianum me, & quidem puri priſciq́ ritus eſſe ; quid alienum facio, ſi non adoro ſolùm Numen, ſed adorno? Decet nos, & laudes grateſq́ ei dicere, & præſertim opera eius mira ac magna propagare : quod hîc à me factum. Nam per Virginem matrem quæ Memoranda & Admiranda patrare ei viſum, narraui. narraui, inquam: non ſubtiliter aut tenuiter aliquid ſuper religione diſputaui. Itaque intra fines meos manſi, & ipſum tituli mei atque inſcriptionis agrum colui, id eſt, Hiſtoriam ſcripſi. Sed vanam, vel coloratam, aiunt alij. Dei fides, quàm falluntur! Nihil de mendacio, aut fuco ſumimus: Acta & Regeſta legimus, & ex iis ſelegimus, quæ digniſſima videbantur prouulgari. An iis fidem non habent? in oculis plurium geſta, teſtibus firmata ſunt, ſæpè magiſtratuum ſignis: & caput rei, Acta hæc maiores noſtri confecerunt, religioſiſſimi homines, & ante doctrinam hanc ſpernentem Diuos nati. An & de meâ fide dubitant? mittant viſere, ſi non credunt: imò mittant, vt credant. Plura reperient: & quantumuis ſint, vt cum Pla-

tone

*Præfracti

tone hoc dicam, *κεράσβολοι, *mitigabuntur & cedent, magnitudine vel nouitate rerum perſtricti.* Miracula, *ait verè Auguſtinus,* ſunt introitus ad fidem. *Quod ſiquis etiam ſic non mouetur: iure ei Homericum hoc accinam,*

Lib.ix. Confeſſ.

*— certè aures ſunt tibi tãtùm Queîs audire queas, periit Mẽs ipſa Pudorque.

*ἦ νύ τοι αὔτως
Οὔατ' ἀκούεμεν ἐστὶ, νόος δ' ἀπόλωλε καὶ αἰδώς.

Sed de Actis, *habuiſſe ea me deſcripta exſignataq́; profiteor, operâ* Auberti Miræi *doctiſſimi viri, Canonici Antuerpienſis,* & Ioannis Houij, *magnifici in eâdem vrbe ciuis. Gratia iis eſto: mihi fides, qui apicem non detraxi, aut addidi: niſi quòd digeſſi, concinnaui, & affectus obitèr miſcui, orationi erigendæ, aut animandæ. Ius & laus eſt fieri. Etſi quæ magna laus? ex facili mihi & iucunda opera hæc fluxit: & teſtificor, non decem totos dies illi impenſos. Nimirum vt auro aut ebori facile eſt decus addere, cùm materies per ſe niteat: tale iſtis gratiam à ſtilo dare, per ſe gratis. Fruere bone Lector, & Euripidis illud ſemper hîc cogita:*

*Sapere modeſtè, & colere quæ diuina ſunt, Pulcherrimum puto, atque ſapientiſſimum Hominibus eſſe.

*Τὸ σωφρονεῖν δὲ, καὶ σέβειν τὰ τῶν θεῶν,
Κάλλιστον οἶμαι γ' αὐτὸ, καὶ σοφώτατον
Θνητοῖσιν ἔργον.

Puto tecum Euripides: & odi, odi curioſulos, qui etiam in illa penetrant, id eſt, Gygantæo periculo in cælum ſcandunt. Tu aliter, vt tutò & feliciter ſcandas: quod voueo, & Devs & Diva *tibi mecum donent.*

I. LIPSI

I. LIPSI DIVA VIRGO HALLENSIS.

CAPVT I.

Affectus noſter vetus erga Diuam: iter Hallas, & occaſio ſcripti. tum verſus.

A Primâ adoleſcentiâ DIVÆ VIRGINIS amorem & cultum indui, eamque patronam mihi & ducem in periculis, in moleſtiis, in omni vitæ curſu,elegi. Etiam in ſtudiis. & ſiquid accuratiùs pangendum, aut dicendum publicè eſſet,vbi Famæ,vel memoriæ res agebatur, precibus,& votis ad eam iuiſſe me fateor:& felici ferè ſucceſſu.Itáque,vt primùm licuit,in Sodalitium eius nomen etiam dedi, quod apud Eburones, & in hâc itèm vrbe frequens honeſtumque eſt : cui Patres Societatis Ieſu præſident, diriguntque. Ab eodem deindè iſto affectu Hallas diù adſpiraui, tandem iui : locum in multâ apud noſtros &,exteros famâ,& inclytum *Miraculis,* quę tutelaris ibi Diua à multis iam annis patrat. Sed cùm veni, & ca- Anno ∞. IↃCI.

lidè templum adij, ac preces cœpi fundere, ſenſi trepido quodam gaudio, & mixtâ veneratione, corpus, animumque percelli: & palàm in loco Numen eſſe, quod vel ignaris mentibus ſe ſuperfundat. Precibus autem breuitèr tunc (veſpera erat) conceptis, & ſequenti die ſacris ritè peractis, quibus interfui; cœpi oculos auidè circumferre ad Aram ipſam, ad Sacelli reliqua, Tabulas, Donaria, & plurima ibi diuinæ potentiæ, aut humanę pietatis, monumenta. Vbique FACTA MIRANDA, ſupra captum, aut fidem hominum, ſuprà ipſam naturam: & inter tot miranda, ſubiit illud mirari, nondum fuiſſe, qui ea ſcripto complecteretur, & Dei ac Virginis gloriæ diuulgaret. Incidit mihi cupido, fateor: cupido? quam voto etiam adſtrinxi, concepique inquirere, colligere, ſcribere, quæ huic rei eſſent. Eâ mente ad hoſpitium redij, Verſibus paullò pòſt teſtatus, & gaudium meum in hoc adſpectu, & laudes Diuæ leuitèr, atque inſtitutum meum, tangens. Sunt iſti:

Ode

Ode ad DIVAM HALLENSEM ab interuallo conſpectam, & veneratam.

QVem me, quóue loci eſſe
Dicam? téne ego, Diua,
Cerno? te fruor, & datur
Ora tueri?

Ora, quæ toties mihi
Contemplarier ardor:
Pro quâ luce tot olim
Voui ego vota.

Quorum nunc benè damnâs,
Sacram pronus ad aram
Flecto corpus, & ipſam
Conſecro mentem.

Suſcipe, & tibi deditum
O admitte clientem:
Et linguæ atque ſtili mihi
Frena relaxa.

Etſi quid tibi dicere
Dignum, Diua, habeam? tibi,
Quæ magni genus es Dei,
Cui Deus ipſe

Imputat genus, & ſuam
Inſcribit ſibi matrem.
O mirum! ſtupet hæc humus,
Et ſtupet æther.

Qui verbo omnia condidit,
Is ſeſe in gremium tuum
Verbum condidit, & tuâ
Editus aluo eſt.

Da flores puer, & ſacri
Da mî thuris honores:
Illos ſpargere, & hos ſit
Fas adolere.

Plura non datur. & licet
Prædicare ſilentio,
Quæ laudes hominum ſupra,
Quæ Geniorum es.

CAP. II.

Origo imaginis à Diuâ Elizabethâ. de hâc igitur præmiſſum, de ſtirpe eius, quâ genita, & quam genuit, de morte, & conſecratione.

LAudare igitur abſtinebo, narrare incipiam, & ſtilo vulgare ADMIRANDA tua opera, vtinam vel in fines vltimos terræ poſſim! Incipiam ab ipſo capite, & primò dicam *Vnde hæc imago*, & in hunc locum delata: tum *Beneficia* adiungam, & *Facta inopinata*, & quæ non niſi diuinæ potentiæ vlla mens tranſſcribat. Da mihi O DIVA, quam præſentem animo contemplor, quod piè ſanctèque inſtitui, ritè & feliciter exſe-

exſequi, nomini & cultui tuo propagando, pietati & ſanctimoniæ augendæ: quos duos profiteor huic ſcriptioni eſſe fines. *Andreas ſecundus* Rex Hungariæ (quæ priſcorum ferè Pannoniam & Daciam continet) Rex, inquam, Hungariæ fuit, anno ∞. CCI. Vxorem habuit *Gertrudem*, Ducis Meraniæ, Carinthiæ, & Iſtriæ filiam: cuius ſoror (dignum monitu) *Hedvvigis*, nupta *Henrico Barbato*, Principi Sileſiæ & Polonię, inſigni pietate inclaruit, adeò vt Sanctorum numeris meruerit adſcribi. Ea obiit anno ∞. CCXLIII. diu poſt ipſam *Elizabetham*, ex ſorore neptem, de quâ eo dictum. Nam Andreas ex coniuge illâ ſuâ tulit quattuor liberos, *Belam*, *Colomannum*, *Andream*, *Elizabetham*. Duos priores omitto, non pro re noſtrâ: è duobus aliis, *Andreas* regni expers, ob naſcendi ordinem, in Italiam & Venetias venit, fortunam ſibi aut ſuis facturus, atque ibi ductâ prædiuite vxore conſedit. Filium *Marcum* reliquit. qui largus opum, & honorum auidus, in Galliam, florentiſſimum tunc regnum, migrauit: atque ibi dignum ſtirpe regiâ coniugium & proles repperit, fundauitque inclytam hanc CROYORVM familiam, nunc quoque opibus & honoribus florentem. Cui magnum decus DIVA ELIZABETHA innectitur, ſoror, vt dixi, huius Andreæ, & filia illius Regis. Hæc ad inſtitutum noſtrum maximè pertinet, & eius

ergô præmittenda illa ad lucem fuerunt. Quæ admodum puella,& trimula dumtaxat, *Ludouici* filij *Hermanni*, Lantgrauij Thuringiæ & Haſſiæ, nuptiis deſpondetur, legatis vtrimque miſſis: qui Ludouicus inter potentes Germaniæ Dynaſtas eminebat, & genus ac ſanguinem ad *Carolum Magnum* referebat. Deducitur in Thuringiam anno pòſt, id eſt quadriennis: & ſub oculis curaque parentum, futuro marito creſcit & educatur. Quantis iamtum ſanctimoniæ indiciis, longum ſit dicere: hoc moneo, puellam, vxorem, viduam, mirâ pietatis laude celebrem fuiſſe: ideóque à pictoribus aut ſculptoribus paſſim caput eius triplici coronâ inſigniri, quam in quoque ordine illo iure ſibi poſcit. Sed hæc igitur grandiuſcula, & viri iam patiens, marito iungitur, annos nata circiter quattuordecim. Is mulierem matremque fecit, & genuit ex eâ anno altero *Hermannum*, primum vnicumque filium: & mox biennio pòſt filiam *Sophiam*, quæ Duci noſtro Brabantiæ nupſit, vt dicam; iterumq; biennio, alteram *Sophiam*. quæ matris, opinor, monitis aut exemplo, pertæſa rerum terreſtrium, & cæleſtia ſpirans, ſacrarum Virginum cœtui ſe mancipauit, in Franconiæ monaſterio *Kitzingâ*. Quod ita in Chronicis Erphordienſibus fideliter ſcriptis reperio: etſi alibi, hanc non *Sophiam*, ſed *Gertrudem* dictam, & Virginitatem conſecraſſe

Alden-

Aldenburgi. Hi liberi. neque maritus diu ſuperfuit: cùm tactus piæ militiæ amore, anno ∞. CC XXVII. vnà cum Frederico Imp. ad Terræ ſanctæ recuperationem iret: iret, nec perueniret. Nam Hydrunti in Apuliâ, dum tranſgreſſui omnia parantur, febri correptus obiit, ſiue vt alij, veneno interceptus. De loco, plures conſentiunt: legi tamen qui in Siciliâ obiiſſe aſſerant. noſtro fortaſſe, non ſuo errore: cùm illius æui nomenclaturâ ipſa Apulia, & regnum illud hodie Neapolitanum, Siciliæ nomine dicerentur. Duplex enim ea erat, vltra & citra fretum ſiue pharum, vt loquuntur: atque ita igitur hîc capiamus. Sunt etiam qui in ipsâ Terrâ ſanctâ obiiſſe, ſed temerè & falsò, tradant. Loculus quidem & oſſa paullò pòſt ad mæſtam Elizabetham tranſlata: mæſtam, etiam ab iniuriis, quas ab *Henrico* fratre mariti erat paſſa. Is enim à primis ſtatim nunciis de morte, Hermanni pueritiam ſuum commodum ratus, prouinciam, arcem, bona inuaſerat: Elizabetham cum ſuis eiecerat: ita properè & ferociter, vt miſera paruos liberos trahens, & cum fortunâ deſerta ab omnibus, vix hoſpitium reperiret, metu potentioris. Contulit ſe itaque in Haſſiam, tota pietati iam conſecrata, eiq́ue aſſiduè, ductore quodam *Conrado*, religioſo & optimo viro, operatur Marburgi: vbi & diem ſuum obiit, etſi placato iam Henrico, & ideò ab

opi-

opibus inſtructior. ſed quas non niſi in pauperum vſum, & ſtatim elargitura admiſit. Obiit autem quadriennio circiter à marito, anno ∞. CC XXXI. quod ſcriptores eius æui conſtanter tradunt: & ergo iuuenis obiit, nec niſi annos vigintiquattuor nata: breui circulo quantam virtutum copiam complexa? Quæ famâ, ſed & miraculis diffuſæ, caput Eccleſię Gregorium tunc Nonum haud latuerunt: atque is eas produxit & propalauit, & ipſam, conuentu & conſenſu ſacrorum Procerum Peruſiæ, cæleſtium numeris adſcripſit: iuſſitque precibus & veneratione proſequi, & feſtum quotannis diem habere XIII. Kalend. Decembres, quo ex hac vitâ migraſſet. Diploma ipſum Pontificis Vaticana Bibliotheca in Regeſtis ſuis habet, promulgatum anno ∞. CCXXXV. quadriennio ab eius morte. Eo autem in Germaniam perlato, concurſus Marburgum factus: oſſa de humiliore in altiorem locum, & auguſtiorem loculum, tranſlata: cùm adeſſet Imperator ipſe *Fridericus*, honoris & pietatis ergô, itemque Archiepiſcopi Moguntinus, Colonienſis, Bremenſis, & magna vtriuſque ordinis procerum manus. Quo tempore è ſacro cadauere oleum vbertim manauit. Imperator coronâ aureâ decorauit, alij donis aliis: ego te, Diua, breuiter laudibus precibuſque, *Salue & faue.*

CAP.

CAP. III.

De filiâ Elizabethæ Sophiâ. quæ in Brabantiam venit, ſtatuas attulit, diuiſit, & quomodo hæc Hallis dedicata.

HErmannum, vt dixi, filium habuit, ſed nec hunc longæuum. Cùm enim octauodecimo circiter anno vxorem duxiſſet, in flore æui, ſtatim ab ipſis nuptiis obiit, veneficio, vt conſtans fama ferebat, *Berchtæ Sebergiæ*, nobilis fœminæ: incertum amore an odio, ſuo an alieno impulſæ. Sed obiit, & ſororem reliquit *Sophiam*, de quâ tetigi, & nunc vberiùs dicam, vel Brabantię noſtræ cauſsâ, in quam venit & nupſit; itemq́ue inſtituti, quia propioribus lineis ſacram Statuam noſtram tangit. Igitur *Henricus* II. Dux Brabantiæ tunc pręerat, cognomento Bonus: qui primis nuptiis *Mariam Sueuicam*, *Philippi* Imp. F. vxorem habuerat, exq́ue eâ *Henricum* III. ſuſtulerat, Magnanimum dictum: vt tunc apud nos moris erat, principes viros titulo aliquo diſcernendi, vel potiùs honeſtandi. Is *Henricus* & poſteri in patriâ noſtrâ Principatum tenuerunt; & ſtirpe meliore deficiente, per *Margaretæ* nuptias ad inclytam BVRGVNDIÆ gentem detúlerunt: quæ *Margareta*, matre item *Margaretâ*, *Ioannis* III. neptis nupſit *Philippo Audaci*, primo noſtro in-

ter externos Duci. Hęc igitur *Maria* cùm prior
∞.CC. XLII. *Henrici* vxor fuiſſet, abiiſſetque: iunxit ille ſibi
nuptiis alteris *Sophiam Elizabethæ* filiam, generis
nobilitate, & matris pietate demonſtratam. Ex
quâ tulit item *Henricum* filium, cognomine Brabantinum
dictum. Qui cùm expers paterni Ducatus
eſſet, fratri prærogatiuâ ætatis tranſſcripti:
annos iam duodecim natus adiecit oculos atque
animum ad Thuringiæ & Haſſiæ Principatum,
materno iure & gratiâ fretus. quippe quæ in iis
locis, vel Diuæ *Elizabethæ* memoriâ, vel & propriâ
virtute, ingens nomen & amicos fautoreſque
reliquiſſet. Sed ecce, mortuo *Hermanno*
fratre *Sophiæ*, cui ius illud ſine controuerſiâ debebatur,
ſucceſſit & vindicauit ſibi, exclusâ fæminâ,
Henricus frater *Ludouici*: tenuitque quöad
vixit, opibus & potentiâ valdè auctus, & faciente
∞.CC. XLVII. te Pontifice Innocentio II. Rex Romanorum
contra *Conradum* Frederici F. electus. Quem
prælio apud Francofurtum etiam vicit: vir magni
animi & ſpei, ſed quam Fata inciderunt,
obiitque anno poſt electionem, liberorum expers.
Ea res iterùm ius & ſpem *Sophiæ* noſtrę præbere
viſa, venitq; multis aduocantibus in Thuringiam:
etſi alij contrà nitebantur, aduocato
Henrico altero, Marchione Miſniæ & terræ Orientalis,
nato ex ſorore Henrici Regis defuncti.
Sophia vetus ius prætendebat; iſte nouellum.

deni-

denique pacificatione aliquoties tentatâ & irritâ, armis decretum eſt : quorum finis, vt partitione factâ, Thuringia penes Marchionem Miſniæ maneret, Haſſia Henrico Brabantino cederet. Idque ad poſteros obtinuit : & ſtirps iſta, quæ hodieque eſt Landtgrauiorum Haſſię, originem & dynaſtiam ſuam Henrico, & Sophiæ eius matri debet acceptam, itemque piæ Elizabethæ. Sed abite nunc confines hiſtoriæ; ad rem ipſam noſtram veniamus, quâ cauſâ, & fidei ſtruendæ, hæc præmiſſa. Sophia igitur iſta maternæ pietatis etiam heres & adſecla, Diuę Virginis cultui inprimis fuit mancipata. Putatur à matre ſtatuas aliquot accepiſſe, quas vel ob eius memoriam caras ſanctáſque habuit : è quibus vnam Viluordiæ, in cœtu Virginum religioſarum dedit dedicauit, miraculis olim & nuper claram, cui cognomen DIVÆ CONSOLATRICIS à re inditum : quia multi malis animi corporiſque remedia illîc aut leuamenta reperiebant. Tres alias dediſſe *Machtildi* ſorori Henrici Ducis, mariti ſui : quæ alteris nuptiis iuncta *Florentio* IIII. Hollandiæ & Zelandiæ Comiti fuit. E quo coniugio *Guilielmus* II. ille natus, illuſtre nomen, & Rex Romanorum in diſſidio electus. Accepit, inquam, Machtildis ab ipsâ Sophiâ : quod vero propius & rationi temporum aſſidet, quàm vt à Diuâ Elizabethâ, quæ diu mortua, & vix eſt vt

cauſſam donandi , aut arctiorem notitiam, in tam diſſitis locis, habuerit cum iſtâ. Vndecumque ea nacta, Statuas tamen habuit, coluit: & iam moritura diſpartiuit, & locis ſuis quamque aſſignauit. Vnam Graueſandæ, Hollandiæ veteri opido, quod finitimum eſt Loſdunenſi cœnobio: quod ipſa condiderat, in eoque vitam à morte mariti caſtè pieq; egerat. Alteram Harlemi, adſeruandam in ſacrario Carmelitarum: tertiam denique hanc noſtram *Hallis* Hannonię collocari voluit, ſiue iuſſit. Quare illic, & cur extra Batauiam? Credo, quia inter alias prolem ex Florentio marito *Adelheidem* genuerat, nuptam Ioanni Auennenſi, Comiti Hannoniæ: & hanc igitur, eiuſque ditionem, ſacro hoc donario iuit auctum. Hoc euenit anno Chriſti ∞. CC. LXVII. quo Machtildis illa diem obiit. Addo obiter, huius filiam fuiſſe item *Machtildem*, quæ nupta Comiti Hennenbergio vno partu protulit CCCLXIIII. proles, quas Otho Antiſtes Vltraiectinus ſacro fonte omnes abluit: rem fabulæ, quàm hiſtoriæ propiorem, niſi eam Annales noſtri conſtanti aſſenſu tradidiſſent.

CAP. IIII.

Aliquid ſuper ipſo opido Hallenſi, itemq́ue templo.

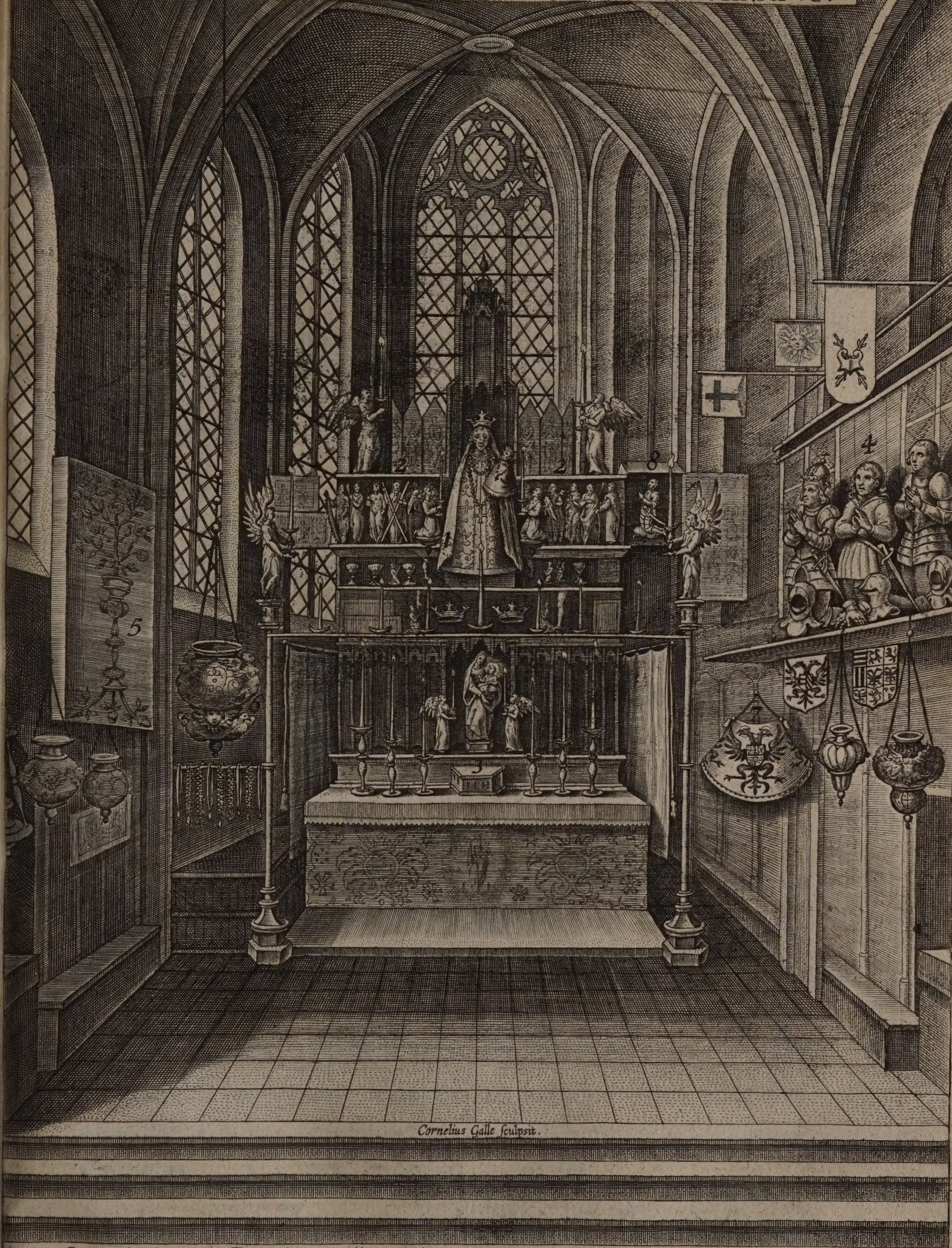
ERgo hæc illa, & tali origine, Statua eſt quam *Hallis* hodieque colimus: de quo loco & opido, exterorum cauſsâ, breuiter libemus. Eſt illud in finibus Hannoniæ, quà Brabantiam tangit, tertio à Bruxellâ noſtrâ milliari. Ipſum modicum eſt, neque opere aut ędificiis conſpicuum: ſufficit loci ſanctimonia, ad præſidium ſimul & ornamentum. Ager tamen in ambitu bonus, fœcunda pratis aruiſque planicies, quam Zenna flumen interluit, & ipſum item opidum: atque illinc riuis amnibuſque auctum Bruxellam, nauium in eâ & extra eam patiens, venit. Nomen à tutelâ aut conſeruatione habet, vt aliæ item *Halæ*, ſiue placet *Hallæ*, quæ paſſim exſtant. Enimuerò vulgò etiam ædificia ſic appellamus, vbi merces aut homines tueri ab iniuriis aëris ſolent: aut litterâ mutante, *Salas*. Atque iſta vox Gallis nobiſque in aſſiduo vſu eſt, pro *Atriis:* cauſsâ eâdem, quia ibi conuentus, & in tuto ac ſudo agunt. Sed & *Halas* Louanij habemus, veterem lanificij & lanificum domum, eorumque receptui: nunc, meliore auſpicio, ab Arachne ad Palladem tranſlatam, in quâ optimarum artium ſcientiarumq́; doctores & diſcipuli cottidie ope-

 rantur.

rantur. Sunt & Saxonicę *Halæ*, itemq́; Tirolenſes ad Oenum: à ſalis aſſeruatione dictæ, ſiue ab ipſo *ſale:* nam & hoc originationem ſuam primogenio huic debet. Quid enim magis, quàm *Sal*, ſeruat? quod priſcis Gręcis noſtriſq́; *Hals*, ſiue *Halt* fuit: & mox in *Salt* mutauit: ab eóque, dixerit Becanus, Latinorum *Salus*. Hoc noſtrum opidum quando conditum, neſcio: vetuſtatem tamen aliquam habet. Itémq; arcem, Dynaſtarum eius tractus olim domum, an Prętorium: in quâ egiſſe ſępiùs, atque etiam obiiſſe *Philippus Audax* dicitur, is qui Flandriam cum Brabantiâ iunxit. Etſi Froſſardus in opido quidē, ſed in hoſpitio Cerui (nunc quoque domus ibi, & inſigne) non autem in arce ſcripſit obiiſſe. Id fuit anno Chriſti ∞. CCCC. IIII. Eſt autem templum in opido, foro imminens, eleganti ſatis opere: cuius ala ingredientibus ſiniſtra ſacellum habet & Aram, ac ſuper eam Statuam hanc DIVÆ VIRGINIS, de quâ agimus & agemus. Sacellū modicum eſt, ornatū à donariis & tabulis votiuis habet, religionem à ſe, & neſcio quomodo ingredientes ea tangit. Concurſus huc olim & nunc vndiq;, etiam à longinquis locis, & quàm latè propemodum Chriſtiani fines ſe tendunt. Quid mirum? MIRA hoc effecerunt, quæ crebra & vel aſſidua hîc euenerunt, eueniúntque. quod boni gaudeamus & iactemus; improbi liueant, aut calumnientur.

CAP.

SACELLVM D. VIRGINIS, ET PRAECIPVI ORNATVS.

1. *Statua ſacra.* 2. *Duodecim Apoſtoli argentei, donum Philippi Boni.* 3. *Statua Diuæ argentea, eiusdem munus.* 4. *Maximilianus Imp. Albertus Dux Saxoniæ, & quidam procerum.* 5. *Arbor aurea Maximiliani, inſcripta* ANNO VIIII. 6. *Lampas argentea Iulij* II. P.M. *inſcripta,* ANNO VIIII. IVLIVS PONT. MAX. 7. *Paludamentum Caroli* V. *Imp.* 8. *Statua argentea viri geniculantis, donum Fuggerorum.*

Cap. V.

Tranſitum ad Miracula; ſed primò communiter Vera hæc aſſerta, & diſcrimen triplex à Falſis datum.

QVid tamen calumnientur? non certius diuinitatis argumentum, quàm à MIRACVLIS: quæ Deus ipſe homo factus, vt talem ſe aſſereret atque oſtenderet, palàm exhibuit & vulgauit. Sunt, & fuerunt Genij, fateor, qui ludibrio aut fraudi noſtræ ſimilia quædam patrant: ſed ſimilia. ab ipſis illis Veris non vnâ aut fallaci notâ ſeiungenda. Dicam, vt bonitatem noſtris præſtruam, & contra improborum, an impiorum calumnias, præferam ſcutum. Triplex nota eſt, quâ Vera à Vanis miracula differunt: *Magnitudo, Finis, & Fides.* Magnitudo, quòd non exigua aliqua aut leuia ſunt in opere, ſed quæ opinionem, ſenſum, naturam omnem vincant: & quæ ipſa illa Natura non niſi domino ſuo poſſit indulgere. Legiſtíne à Moyſe, Pharäone rege arbitro, victos variè eius præſtigiatores, aut Magos? Tale vniuersè in Veris Vaniſque ſcito: vim illìc veram & diuinam eminere, ideóq; & maieſtatem: hìc fallax aliquid, luſorium & illuſorium, & in exploratione leue reperiendum. Genij ſe miſcent, aërei, terrei, aut inferi, & opellas aliquot

exhibent, ſed opellas: quod ex comparatione diuinorum operum peruideas, & peruincas. En in veteris Scripturæ libris, tot centena millia hominum, ſectis diuiſiſq; aquis, velut per ſiccum traducta. En iterùm, in ſqualidis arentibuſq; locis, è durâ petrâ, ictu virgæ, torrentes aquarum manantes. Quis non auguſtum & ingens hoc videt, in mari abductas, è lapide eductas aquas? & à quo niſi à Numine? Nam magi omnes conueniant, non facient: niſi fallaci aliquâ imagine, & ſine alio fructu mox periturâ. Idem in nouæ Scripturę libris, idem in nouitiæ magis & noſtræ. Non damus nauim zonâ mulierculæ alligatam, & aduerſo flumine motam; non aquam in cribro geſtatam; non manu permulſam, & tactu aëneam factam barbam; non cotem nouaculâ ſciſſam: minuta & à minutis Geniis hæc facinora eſſe ſcimus. Quid ergo nos? claudos erectos; cæcos luce affectos; morbidos perſanatos; mortuos ipſos ſuſcitatos, & verâ vitali luce iterùm donatos. Imperium in elementa, in animantia, in naturam ipſam rerum Chriſtus & Chriſtiani vſurparunt, & vſurpant. Iam diſcrimen alterum à Fine eſt. Vt demus magna quædam à profanis prauiſque hominibus patrari: finis diſſidet. Illi in ludibrium aut noxam faciunt: noſtri in ſerium fructum, aut ſalutem. Præſtigiatores, calculatores, & id genus, quid niſi vanâ ſpecie obiectâ oculos

ſenſuſ-

ſenſuſque fallunt? & fallendo delectatiunculâ aliquâ fortaſſe permulcent. Magi, incantatores, venefici, nocendi palàm finem habent, & ad Dæmonum cultum adducendi, quorum ope conſilioque hæc patrant. Itaque non fallax & iſte character. quòd Vera miracula ad verum, & vnum, Deum ducunt; falſa ad falſos, & multos. Tertium denique diſcrimen, Fides: atque id dupliciter. Primùm, quia vana multa eiuſmodi famâ aut ſcriptis prodita: & Liuius ipſe non ſemel agnoſcit, turbido aliquo tempore, *verſis in religionem animis, multa viſa creditaque prodigia, quæ non erant.* Natura ſcilicet humana, ſuperſtitioni prona, hæc accipit: & fraus Genialis obiicit, inſinuatque. Senſu etiam altero vana, quia ſpeciem ſæpe, non rem habent: non certè perfectionem, aut diuturnitatem. Nam & Genij ecce morbos interdum, aut cæcitates, aut alia damna corporis curare videntur. Videntur, inquam. vel quia ipſi temporaneum aliquid tale intulerunt, vt auferant; vel quia non in longum curant, & eadem aut maior noxa (vſu cognitum) mox adhæret. Non ſic in Veris, abſit. omnia fidem habent, ſiue libris ſacris tradita, qui non magis quàm eorum auctor (is Deus eſt) mentiuntur: ſiue bonis teſtibus arbitriſque affirmata: denique fidi etiam perfectique operis, nec retractantur ex facili, aut mutant. Et verò illa ipſa

tamen Geniorum opera ſicui miranda videntur, vt flumen ſiſtere,pluuias immittere, futura prædicere: quid niſi in Dei potentiam pia mens ducat, quo faciente,aut certè permittente, illa ipſa eueniunt? Ac ſi minuti creati iſti ſpiritus talia; quanto maiora maximus ille, conditor & creator omnium, poteſt? Vides diſcrimina: interroget me aliquis, Sed cur Miracula hæc non ipſe in ſuo nomine Deus, & magis ſępiuſque hodie in Diuorum, & ſæpiſſimè Diuæ ſuæ matris, edit? Cum Auguſtino reſpondeam, Non opus nunc Chriſto aſſerendo prodigiis: imò *ſiquis ea requirat, ipſum eſſe prodigium, qui mundo credente non credat.* Excipio,ſi apud gentes longinquas res geritur, & omnis fidei noſtræ adhuc expertes. At in Diuis quia aliter eſt, & multi etiam Chriſtum profeſſi obſtrigillant eorum honori, aut cultui: meritò extra ordinem eos aſſerit; & quos abiiciunt, alleuat; quos obtenebrant,illuſtrat. Et quis neſcit, tot iſtas hodie nouellarum opinionum ſectas, conſenſu & velut de compacto in vnam *Diuam Virginem* incurrere, & decus eius omne ire imminutum? Ergo iſte vindex tuetur, & auget cottidie: & auſim dicere, nullibi, in nullo nomine aut titulo, plura & maiora *Miracula*, quàm in eius exhiberi.

De ciuitate Dei XII. cap. VIII.

CAP.

CAP. VI.

Miracula quæ ipſum opidum, aut templum, aut ſtatuam propriè tangunt: & tutela in iſtis Diuæ palàm obſeruata.

ET noſtra iam videamus: quæ ſedulò & fideliter ex archiis aut monumentis deſcripta trademus, procul ab adſtruendo, omiſſioni propiores. Quid ita? quia, vt qui ſuperioris ſimplicitas aut neglectus fuit, multa ab iis non conſignata ſcriptis fuêre, etiam quæ in illuſtribus perſonis patrata opinemur. Quidni opinemur, in tam frequenti eius cultu: quem non niſi beneficiis & miraculis probabile eſt prouocatum? Atqui pauca ante annum CCCC. exſtant: niſi longiùs quædam ſpectant, quibus temporis nota non eſt adiecta. Queramur, imò indignemur: quamquam olim ſimile. atque ipſe Auguſtinus, æuo illo curioſo & erudito, ſcribit *multa* Lib. XXII. *ad memorias martyrum facta*, ignoratione aut De ciuit. Dei, cap. obliuione, famâ excidiſſe. atque adeò *in ipsâ* VIII. *vrbe Carthagine eueniſſe, quæ Carthago neſciret.* Simile Haliis noſtris factum: & demus ſimplici pietati veniam, quæ contenta præſenti & ſuo fructu fuit. Illud autem primùm obſeruo, in ipsâ Statuâ miri aliquid videri: quæ haud magna (bipedalis circiter) & è puro nec medicato

 ligno,

ligno, tot ſæcula perſeuerát, immunis adhuc ab exitiali peſte. Immunis etiam ab incendiis: quæ vrbecula illa aliquoties, vel noſtrâ memoriâ, ſenſit: cùm illa Diua & ſe, & templum ſuum, omni vicino foro, & iuxta ipſam ædem ædibus ardentibus, defendit. Quid, quòd ab hoſte, & vi bellicâ, defendit? Incolæ præferunt, & Annales referunt, aliquoties opidum illud, nec ſitu nec opere munitum, tentatum ab hoſte, vel clàm & fraudibus, vel palàm & machinis: ſed tutelâ præſidioque eius ſtetiſſe inuictum. Cùm bellum ciuile, aut potiùs inteſtinum, inter miſeros & fato quodam huic malo deſtinatos Belgas eſſet, quo tempore *Maximilianus Primus Auſtriacus* rebus præerat, filij ſui Philippi tutor: cùm, inquam, alia Flandri atque vnà Bruxellenſes, alia & meliora Hannonij & maior prouinciarum pars ſentirent, Principi *nouo & veteri adhærentes: ecce *Philippus Cliuius* partium aduerſarum Dux, animo & manu ſtrenuus, Bruxellæ tunc agebat, & valdè in rem putabat *Hallas* ita propinquas capi. Vno anno bis tentat. per inſidias ſemel, & occultam intra muros conſpirationem: iamque copias ad ſex millia militum cum tormentis eduxerat, ignaris ſuperuenturus. Caſu ciuis (quid caſu? Numine, & Diua vigilabat) ciuis, inquam, Bruxellenſis à præſidiariis capitur: qui rem omnem & coniuratos ipſos detexit. Cliuius ignarus aduenit,

* *Philippo Maximiliani F. atque ipſi Maximiliano.*

∞ CCCC. LXXXIX.

uenit, & vt putabat, ignaris. Illi ſilent, diſſimulant,adire patiuntur, foſſas tranſire, muris ſubire: tum vndique ex præparato, ingruunt, tela, viri, fæminæ, & magnâ ſuâ clade proturbant incautum hoſtem: deleturi etiam, ſi maior aliqua manus in opido fuiſſet. Alterum eodem anno, clarioris ſubſidij. Quod fraus abnuerat, à vi Cliuius vult impetratum. Venit eò cum inſtructo decem millium equitum peditumque exercitu. Ita autem ſubitus venit, vt centum viginti Hallenſes præſidiarios, lignatum & pabulatum egreſſos, ad vnum omnes interciperet: triſti augurio, & damno certiore, quò minor in vrbe manus, vix ducenti quinquaginta milites, remanebant. Sed DIVA ſcilicet, quæ tutelæ ſuæ totam rem facere voluit, etiam muros dirui tormentis paſſa, & aditum lato limite fieri, quà vel tria plauſtra tranſirent. Præterea ignis, ferreis cauatis globis, & qui emiſſi pateſcerent eumque funderent, in domos variè ſparſus: & quaſdam iam comprehenderat. Vbique periculum, clamor, conſternatio: ſed in vnâ re ciues conſtantes, ad DIVÆ opem piis votis confugiunt. Tum velut robore diuinitus immiſſo, à templo feruntur in hoſtem, ipſi ſacerdotes iis mixti. Pugnatur acriter, illinc viribus, hinc animis maioribus: ac denique ſub veſperam cum multâ ſuâ cæde hoſtis pellitur, ipſe quoque faſſus Numen ſibi palàm repugnaſſe. Interea fæminæ

& im-

& imbellis manus incendia reſtinguere. è quibus decem, vnâ aliquâ domo conſcensâ, cum eâ ipsâ decidunt. Mortuas & obtritas, tam graui ruinâ, omnes exiſtimare: at illæ ſurgunt ſine maiore aliquâ noxâ, & domum quæque ſuam, ſuis pedibus, eunt. Quis non tum laudes grateſque ſacrę Virgini corde, ore, plauſu dixit? Et hoſtis cùm ſequenti die iterùm oppugnare pararet: ecce tabellarius à *Carolo Croyo* Chimaci Principe (qui toto hoc bello fidam & eximiam operam Maximiliano præbuit: cuius ad illum litteras latinè ſcriptas, ipsâ Maximiliani manu, libens* vidi) ab eo, dico, Hallenſibus litteræ, quibus intra triduum auxilium & copias magnanimus ille Princeps promittebat. Ciues gaudio exſultare, tympana & campanæ ſonare, omnia lætitiæ ſigna dare: vt hoſtis non aduentare, ſed aduenisse iam auxilia ſuſpicatus, ſiue Deo etiam terrente & auertente, trepidus feſtinuſque inde diſcederet: ne mortuorum quidem curâ aut ſauciorum, quos in foſſis viiſq; reliquit, ipſa etiam oppugnationis aut belli inſtrumenta. Sanè centum circiter globos è ferro aut lapide, etiamnunc monumentum rei, in æde ſacrâ ſeruant, arcis ligneis conditos, qui triginta, quadraginta, ſunt & qui ſexaginta, pondo libras pendunt.

** Oſtendente Illuſt[mo] Carolo, Duce Croyo & Arſchotano.*

CAP. VII.

Duo eiuſdem rei exempla, à noſtro æuo, ſeria ſimul & iocoſa.

SEd hoc etiam, in eâdem tutelâ ſui & ſuorum, lepidum, & quod cum riſu admirationem habeat, geſtum haud pridem, iſto noſtro infauſto ciuili bello. *Oliuerius Tempelius*, vir militiæ gnarus & acer, Bruxellæ præerat: quæ tunc quoque in alias partes iuerat, non capta, ſed decepta. Iſte imminebat Hallis aſſiduè: quas cum Hannoniâ & Arteſiâ, reſtitutas iam Regi audiebat. Bis igitur tentat. eò audaciùs quòd & finitima oppida ſuæ poteſtatis eſſent; & in ipſis Hallis vix quadraginta nouelli milites, qui tuerentur. Primo die repellitur, & callidè, quaſi omiſſo incepto, abit: ſed in animo aliud verſat, & clàm conductis in vnum pręſidiis vires auget, & inopinatus ſub noctem ſequentem redit. Et iam cum ſcalis & reliquo apparatu, in viâ, vt fit, incedunt alacres, mutuò ſeſe adhortantes. Erat in numeris *Joannes Zuuyckius* quidam, homo non religionis ſolùm, & vitæ improbus, ſed linguæ. Is canere iam triumphum, & iactitare palàm, *Se ſuis manibus Hallenſi muliercula* (Dei parentem intelligebat) *naſum abſciſſurum*. Itur porrò, peruenitur: quid factum? Diua audierat, & quaſi Anno ∞. IↃ. LXXX.

 talio-

talionis pœnam machinata, procurat mòx, glande plumbeâ excuſsâ, ſcurræ illiipſi naſum auferri. Pœnam habuit, & irriſum inter ipſos commilitones perpetuum meruit: qui identidem hominem ad naſum recipiendum Hallas mittebant. Sed & alter in eâdem expeditione, *Ioannes Ryſſelmannus*, immaniore etiam ſæuitiâ, & ore tetriore effuderat, *Sacratam ſe ſtatuam Bruxellam adducturum, atqui ibi igne ſubiecto publicè crematurum.* Deus, Deus (mitiſſimam Virginem hîc omitto) audiit: & illi impio blaſphemum os, ac mentum tormenti ictu abſtulit, & paullò pòſt ipſam vitam. En vindicem etiam Diuam: ſed magis iuuat audire, & videre adiutricem.

HALLAE OPIDVM.
A.
B.
1.
2.
2. Oliuerius Tempelius Hallas fruſtra bis tentat 9. et 10. Iulij A°. 1580.
B. Locus aggreſsionis Tempelij.
1. Philippus Cliuius cum ſuis Hallas fruſtra oppugnat A°. 1489. A. Porta S. Catharinæ.

CAP. VIII.

Beneficia eius deinceps in priuatos. & primò à morte ſeruatus & patibulo, qui Falconem amiſerat.

O Quàm variè, & quàm multis! in animo, in corpore; in periculis, in calamitatibus; in languoribus, in ipsâ morte. Exempla videamus: & primum iſtud, quod lignea vetus imago repræſentat, donarium ibi & monumentum. Scripta etiam in archiuis habent plenam hiſtoriam: ſed annum omittunt. & rem tamen veterem eſſe, cùm dictus ille typus, tum ipſa ſcriptio adfirmat, vetuſtioris ſtili ac linguæ. Res ita habet. Aucupium inter nobilitatis noſtræ priſca & prima exercitia fuit, etiam nuper: priuſquam triſtia hæc bella omnem ludicram honeſtamque voluptatem arcerent. Huic capturæ Falcones habebantur, impenſo pretio è Septemtrionis ferè partibus petiti, fuſci, albicantes, aut varij: bonitate etiam variâ, vt genus cuique ſuum, & ex eo vigor aut rapacitas erant. Vir igitur nobilis (nomen ſiletur) talem auem prædatricem æſtimatam & amatam habebat: quæ caſu, aut negligentiâ miniſtri, auolauit. Dominus in occaſione requirere: ille muſſare, & quod res erat denique dicere, Auolaſſe. Bilis huic in naribus: &, *Sceleſte, ſic imponis? pretio auem alienaſti, &*

manum mihi mendacio adis. Audin' autem? ſeriò edico, niſi intra quinque ſeptimanas (hanc compe-rendinationem vitæ tuæ dono) auis compâret, tu periſti. Seruus in metu, qui dominica & ſemi-barbara tunc imperia norat: itaque requirit ip-ſe & alij vndique, ſiluas & deuia veſtigant. fru-ſtrà. Dies lapſus, hero minę non elapſæ: quas ad rem vult conferre. Iterùm ille ſupplex preca-tur, & impetrat menſtruam dilationem. Sed nul-la quæſitio iuuat. Dominus crucem iubet ſtatui, miſellum ſub eâ deſtitui, iam laqueo illigandum. Carnifex adeſt, * oculi obligantur: ſpe omni at-que ope humanâ abeunte, diuina ſubuenit: & in mentem ei eſt *Diua Hallenſis*, quam miſerorum, & præſertim innocentium, ſæpè leuamen audie-rat fuiſſe. Tacitis precibus inuocat: atque ecce ſtatim in aëre viſus audire ſonum tintinnabulo-rum, quibus pedes huic auitio, vt amiſſæ ſe pro-dant, ſolent illigari. Iam mens, iam ſpes illi re-dit: & dominum ſupplex rogat paullùm reuela-ri, vt liberis ſaltem, & erectis in cælum oculis, vl-timas preces poſſit effundere. Conceditur, orat iterùm Diuam, quàm ex animo quid opus dice-re? pro ipsâ animâ. Ecce autem palàm & in con-ſpectu omnium, ille ipſe Falco, nihil deterritus eâ populi multitudine, è ſublimi aëre præceps de-uolat, & in humero eius conſedit. Clamor & gratulatio facta: ipſe auem, in aue vitam recupe-rat,

* *Ita in Scripto. hodie nõ vſitatum, in illo ſupplicio.*

rat, dominus innocentiam. At Diua Virgo omnium ore laudes accipit : & ab ipſo quem ſeruauit teſtimonium. quod, vt dixi, nunc ibi in ligno compâret: aliquâ tamen diſſonantiâ à recitatione meâ & Scripto. Nam illîc Falco non precanti & appendendo, ſed iam appenſo & illigato ſuperuenit: quod magis ſum vt credam, & augendæ admirationi facit. Cur enim non tam vetuſto typo? in quo etiam veſtitum veterem notes, ſerui tunicati & accincti.

CAP. IX.

Quidam inter aquas ſeruatus, in immani & ſubito diluuio.

ALiud ab illo æuo : ſed quod certius deſignem. Euênit enim, vt memoriæ veteres habent, anno ∞. CCC. XC. menſis Auguſti die, qui Petro eſt ſacer. Angianum in Hannoniâ opidum eſt, in decliui ſitum : vbi ciuis quidam inter gregarios, *Paſtinus* nomine fuit. Euênit die iam dicto, vt ſubita & prodigioſa tempeſtas eſſet; nimbi, tonitrua, fulmina, & aquæ ſic denſæ caderent, vt torrentes vbique fluerent, domos abriperent, plateas delapidarent, molas auferrent, omnia denique, vt mare, inundarent. Homines trepidare. alius in altum, alius imum fugere; ille aquas, hic fulmina : & *Paſtinus* noſter in cel-

lam

lam penuariam ſuam, pluribus gradibus demiſſam. Dum ibi eſt, & ſeruare etiam edulia aliqua aut vtenſilia ſua ſatagit; ecce aquæ vis perrumpit, cauum implet, tantâ vi, vt exitus ipſi, nec ipſis quidem eſſet, niſi muris in parte perruptis & deiectis. Sed nec ſic finis. aquæ aliæ adueniunt, & iam *Paſtino* mors in oculis, *Diua Virgo Hallenſis* in ſenſibus: quam trepidus inuocat, & vnà (illâ inſpirante) ianuam in ſublimi, quę fornicem claudebat, manibus apprehendit. Tenet fortiter duas totas horas, & aquæ nihilominus vndique aſſultant, mentum & caput interim ſupergrediuntur, aut tangunt. Iam nox aduenit, & mortis nuncia aut ſoror caligo: cùm ille flebiliter iterùm Diuam, nec fruſtrà, inuocat. quippe quæ claris radiis immiſſis locum illuſtrauit, & ſimul vires ei addidit ad perdurandum. Nox & aqua abiit, ipſe emerſit, vxore & prole tamen ſubmerſis: Hallas venit, ceream imaginem obtulit, ſeptemdecim fidos teſtes adduxit, qui vnà cum eo de re ſic geſtâ affirmarunt.

CAP. X.

Puer merſus in vitam reuocatur.

ALia rei magnæ, ſed breuicula, & ſine tempore, aut perſonâ, loco, narratio: ſed vetus, & mihi fida. Puer domo egreſſus quæritur duas horas

horas ampliùs, nec inuenitur. Pater denique in lacunam lapſum repperit, capite in limo fixum, pedibus ſupernè elatis. Educit, deponit in terram, adſtat mœſtus, & explorat ſiquid adhuc animæ inſit. Exſpiraſſe videt, & hora tota iam lapſa ab eductione erat: cùm interno quodam inſtinctu ad *Virginem Hallenſem* impellitur, eique puerum & preces offert. Vix factum, vita redit, puer palpitat & erigitur, cum læto patre domum abit.

Cap. XI.

Homo mali genij hoſpes ab eo liberatur.

Alia item ſine tempore, ſed aliis tamen notis inſignita. Fuit Aldenardæ in Flandriâ *Reinerus VVilegemius*, vir mente & corpore validus: ſed in quem ipſo Aſſumptionis Diuę Virginis feſto malignus Genius irruit, & domum ſibi fecit. Fremebat, ſpumabat, laniabat ſeſe & alios: fœda facies, & vel hoſti miſeranda: quid cognatis & amicis? Illi conſenſu & voto Hallas adſpiciunt, tutelarem hanc inuocant, aduerſus notum & ſæpiùs fractum hoſtem. Audit, adeſt, occultâ vi eiicit: & ſtatim reſtituit ſibi & ſuis, verè iam *Reinerum*, & purum. *O potens, ô benigna, nos quoque ab eodem fallaci ſerpente defende: & quæ caput eius ſemel in ſacrâ partione tuâ contriuiſti, ne caudâ nos flagellet aut ſternat, adiuua & indulge.*

CAP. XII.

Leodici puer luminibus captus, & toto corpore æger aut impotens, ab vtraque labe ſanatur.

ALia, carmine complectenda.

In terrâ & vrbe Eburonum fuit puer
Stirpe atque cenſu honeſtus, æger corporis,
Et orbe vtroque lucis orbus: quod patri
Perdoluit & matri, atque amicis omnibus.
Medicina adhibita fruſtrà, inhærebat malum
Et cæcitatis ſimul, & ægrimoniæ.
Sed ecce fama melior aures accidit
De Virgine hac Hallenſe. Vota nuncupant:
Et nuncupatis luce donatur puer,
Clarâ atque certâ: quique heri tenebrio
Vulgò audiebat, prouocat nunc Lyncea:
Donatur & ſalute reliqui corporis.
Venit parens vterque, venit & puer,
Cui *Nicolaus* nomen, Hallas oppidum:
Siſtuntque Diuæ ſeſe, & vnà imaginem
Puri & puti argenti offerunt: quæ poſteris
Beneficij teſtamen eſſet & fides.

Salue ô amica mihi Eburonum vrbs, & his atque aliis documentis in auitâ tuâ, quod adhuc facis, religione perſeuera.

CAP.

CAP. XIII.

Tempeſtate iactati, & iam naufragantes erepti.

IAm ad ea venio, quæ temporis, etſi non rei, magis certa. Anno ∞. CCCCV. viri tredecim, quorum nomina ſchidis expreſſa pretium non eſt iterare, naui è Batauiâ Antuerpiam vehebant. Tempeſtas oboritur & mare fit magnum, & nox ſuperueniens mala metumque auget. Magis etiam gubernator, qui victam à vi artem faſſus, oratione ſtrictâ & aſperâ hortatur, *Quiſque ſe fatis paret, Deo litet, ad meliorem vitam iturus hac amiſſâ.* Fit gemitus, & comploratio, in genua voluuntur, manus ad cælum tendunt, præſentem omnes mortem exſpectant. Fuit, qui ſuggereret, Diuam Virginem Hallenſem communibus votis vocibuſque inuocandam: quod faciunt. Et facto, ſtatim clarum lumen naui ſuperfulſit, quod tenebras diſpulit, metum minuit: & mox illâ gubernante nauis portum tenuit. è quâ totidem illi viri egreſſi, omiſſis rebus, Hallas venêre, & vitam ſe Virgini debere teſtati, votum bonâ fide ſoluerunt.

CAP. XIV.

Furioſa virgo mentem recipit.

ANno ∞. CCCCVII. virgo fuit nobilis è gente Hangereliâ, quæ corpore ſana, & formâ bella, ſubitò mente capta fuit, & in furorem data. Matrem habebat caſu hoc (quis de parentali affectu dubitet?) confuſam & afflictam. Omnia experitur & facit: ad Diuam denique Virginem ipſa auxilij cauſsâ venit. In templo eſt, & preces fundit: ipſo illo momento filia abſens conualeſcit, & plenè ad mentem rediit, priuſquam mater rediret. O gaudium & amplexus! *Eamus mea filia, coràm gratias actura benigniſsima Patronæ, cui tu ſanitatem, ego vitam debemus.* Veniunt, ceream imaginem *centum decem pondo libras* offerunt, quę filiam ipſam repræſentaret, ἰσοτάλαντον vt cum Gręcis dicam, & ipſo illo pondere ęqualem.

CAP. XV.

Puer in Moſâ iam mergendus educitur.

ANno ∞. CCCCVIII. Huyum opidum in terrâ Eburonum ſuper Moſam eſt: qui medium ſcindit & interfluit, ſed ponte lapideo coniunctum. Puer ibi annos quattuordecim natus, cum quattuor æqualibus ſuis cymbam conſcendunt,

dunt, & ſolitâ huic ætati laſciuiâ in flumen pergunt, ludere & vagari captantes. Sed miſeri in diſcrimen & angorem veniunt, venti ſurgunt, & flumen à pluuiâ increuerat: iactantur, fluctuant, & tamen adniſi ad ripam appellunt, & quattuor exſiliunt, primus ille quattuordecennis puer relinquitur, repulsâ, vt fit, pedibus aliorum cymbâ. Venti etiam abripiunt, atque adeò cymbã euertunt. puer in vndis voluitur, pueri compares Opem clamant: accurrunt plures, & inter eos trepida mater. Quid faceret? tollit in cælum oculos, & *O Dei mater, quæ Hallis coleris, matri ſuccurre. Ego & filius ſoſpites tibi ſiſtemur: votum facio.* Dixerat. ecce puer inter ingentes vndas ad pontem abripitur, inter arcus illæſus tranſit, & ad medium circiter milliare ſupernatat: quo, niſi cæleſti manu, ſubleuante? Cuius ductu, longè infra opidum, in pratum deuehitur (nam flumen reſtagnabat:) & ibi molliter deponitur, ac matri redditur. Reddunt & ipſi votum Hallis, lubentes, meritò, tibi Virgo auxiliatrix.

CAP. XVI.

Puer iam merſus in puteo vitæ redditur.

ANno ∞. CCCCX. Bruxellæ in ſuburbio, quà Hallas itur (*Obbruſſeliam* vocant) ruſticula mater erat, quæ puerum ſexennem in viri-

darium ſecum duxit, herbas & gramen iuméntis reſectura. Comitatur & alter aliquis è viciniâ puer, & mater opus ſuum facit, ſuum pueri, id eſt ludunt. Sed puteus ibi profundior erat, è quo aquas hauriebant, in orbem lapidibus ſubſtructus, vt ſolet. In hunc filius fæminæ (*Liliæ* illi nomen) improuidè decidit: puero altero adſtante, & ſuppetias clamante. *Liliæ* venit, puerum non videt, pilleum eius ſuperfluitantem aquis videt, ipſo graui caſu ad fundum demerſo. Tollit clamores, viciniam concitat: è quibus vnus denique cum harpagone accurrit, quo in aquam demiſſo puerum extrahũt, ſed palàm mortuum, & colore mortis. Nam vel atrior carbone erat, ſollenne ſuffocatis. Iacet ibi, & miſera parens affligitur, ſimul alię mulierculæ: & tandem, vnâ aliquâ præeunte, votum Diuæ Hallenſi concipitur: quod ab eâ auditur, ſtatimque vitam & vires puer recipit, ſurgit, domum abit. Triduo pòſt cum matre & vicinis Hallas veniunt, factum narrant, grates laudeſque dicunt.

CAP. XVII.

Puer faſciâ ſtrangulatus ſpiritum, & vitam recipit.

SImile factum, & vitam puero, ſed aliter ſuffocato, redditam nunc narrabo, quod euênit anno ∞. CCCC. XIX. Binchium Hannoniæ opidum

dum eſt, aëre ſanum, ſitu amœnum, & vtrâque hac dote Reginæ Mariæ Caroli Quinti ſorori commendatum, quæ amplas ibi ædes ſtruxit, & hortos item variè inſtruxit. Libenter hanc heroïnam (ſic appellanda eſt) memoro, quia meritis eius in Belgicam hoc debetur: quam induſtriè, integrè, bono & gaudio omnium, annos aliquot nomine fratris moderata eſt & rexit. Sed in eo, quod inſtitui, opido mulier paupertina erat, quæ operas locare mercede aliis ſolita: atque eo quæſticulo ſeſe ac liberos tolerabat. *Catharina* illi nomen, & habebat infantem in cunis adhuc iacentem, *Chriſtophorulum*. Ita eum reliquit, & ad ſollennes, vt dixi, operas ipſo profeſto Paſchatis iuit. Poſt horas aliquot quàm digreſſa, vicina mulier domum pulſat, nec artè clauſam (quid enim cuſtodiretur in illâ inopiâ?) eam intrat. Neminem repperit, ſed videt infantem cunis appenſum è cingulo aut faſciâ, quâ illigatus ſupernè erat. Obſtupuit, accedit, mortuum videt, & glacie frigidiorem. Scilicet euenerat, vt ſolus infans volutaret ſe aut verteret, & è cunis laberetur pendulus, collo obſtricto. Clamat, & quiritatur, adueniunt, atque ipſa mater, triſti iam præſagio anxia: quid cùm rem videt? Collabitur, alterum pænè funus. matronæ (& honeſtiores iam quædam excitæ erant) atque vnà viri ſolantur, erigunt, & conſecrare infantem *Diuæ*

Hallen-

Hallenſi ſuadent. Facit ex animo, & verbis conceptis: ecce autem infans rigidus, & tres ampliùs horas mortuus, animam recipit, & ſe commouet, oblata in cibum aut potum libat: denique valetudine integratâ, eum mater comitante matronâ nobili *Scarſiniâ*, & aliquot notę fidei hominibus, Hallas defert, offert, ac voti ſe abſoluit.

CAP. XVIII.

Puella in puteum præceps lapſa, & ſuffocata, in vitam redit.

HEm, magis priori illi ſimile inuenio, & puellam in aquâ merſam, ad vitam reuocatam. Factum in arce *Ligniacâ* anno eodem ∞. CCCC. XIX. Virguncula erat (*Ioanna Maillarta* nomen) quæ ad domeſticos vſus aquam petitum iuit, è profundiore puteo vicino. Is puteus (obſerua) quadraginta circiter pedes altus à fundo erat: in ſuperiore autem parte lapidibũs marginatus, & ſaxo vno grandiore, cui adſtare & inniti haurientes ſolent. Dum ergo puella fune aquam educit & attrahit, ſaxum anterius, quod dixi, collabitur: ipſa cum eo vnà. Sed præter merſionem, aliud etiam malum. Natiuus lapis, ſiue rupes, in parte putei imi erat: in hanc impetu decidit & impacta eſt, vt caput grauiter læſerit, brachium, & tibiam. Tibiam quidem ita, vt cùm

extracta

extracta fuit, intumuiſſe eam viderint ad corporis totius modum. Semihoram deinde in aquis iacuit, priuſquam auxilium adueniret: ac tum educta, mortua apparuit, atro & fœdo colore, ad horas circiter trinas. Mater puellæ cum pluribus, mœſtiſſima inter mœſtos, ſtabat: ſuggeſtum celebre notumque iam effugium, ad *Diuam* hanc Virginem. Ita preces & vota offerunt, admittuntur: & color primùm teter puellæ abit, vita redit, plagæ perſanantur: ac denique poſt paucos dies voti damnata mater Hallas venit, puellâ comite, quam offert meritò ſuæ Seruatrici.

CAP. XIX.

Puer triduum mortuus, & ſepultus, reuiuiſcit.

SVnt hæc ferè vniformia, fateor: & alia etiam dicenda reſtant. Quid enim iſta omittam? aut quid magis poſſit eſſe Dei potentię, matris gratiæ aſſerendæ, quàm mortuos per eam ſuſcitatos? Gentiles hîc ſtupeant, improbi ſileant: nec color ſit iſtis verè *Miraculis* diluendis. Ergo non rem, ſed ſtilum tamen mutabo & vertam.

Seneffiæ, qui pagus eſt Brabantiæ
Hallis propinquus, nimia mira ediſſeram
Olim accidiſſe. audite, res certiſſima eſt,
Firmata ſcriptis ſeriis, & teſtibus,
Firmata item tapete picto, textili,

Quem nunc videre templo in Hallenſi licet.
Res ſic habet. Matrona nupta, partui
Propinqua, languet: mortuam prolem parit.
Amici & agnati, vt ſolet, mandant humo
Cadauer: abeunt, atque luce poſterâ
Matri haud volenti non volentes nunciant:
Sed nunciant. in lacrimas hæc ſoluitur,
Diemq́ue totum luget: ecce veſpere
Videre viſa ſpecie honeſtâ fæminam,
Solatij quæ hac lege faceret copiam,
Si vota concepiſſet Hallenſi Deæ.
Nihil morata concipit, dein vocat
Oratq́ue præſentes, ſuam prolem ſibi
Saltem liceret leuiter oculis tangere,
Quam menſibus tot conditam in ſinu ſuo
Mater tuliſſet. ſpernere illi, & dicere
Prolem ſepultam, & mortuam ante triduum.
Inſiſtit hæc, & precibus iterùm quæſere:
Negantibuſq́ue, verſa in iram edicere,
Se potionis & cibi expertem fore,
Id donec impetraſſet. His victi minis,
Eunt, refodiunt, adferunt, in lectulo
Locant parentis. illa lumen poſcere,
Et intueri ſedulò: quid fit? puer
Mutat colorem, è pallidoq́ue punicat,
Mouetq́; vtrumq; brachium, & bis ter gemit.
Defertur in ſacram ædem, vt vndis abluant
Ex lege ſacris: ſed ſacerdos in morâ eſt.

Adſta-

Adſtabat aræ, & incruentam victimam
Deo immolabat: immolato, iterùm tamen
Moratur, & negat puellum viuere.
Hi dicere, ille abnuere: at ecce mox puer
Et ſpiritum palàm atque aquas emittere.
Ergo ille munus fungitur ſuum, hi ſuum,
Domumq́ue redeunt: denique à meridie
Sopitus iterùm, Chriſtiani iam gregis,
Demoritur infans, cælicamq́ue init domum.

CAP. XX.

Puer diu amiſſus, & in voragine mortuus repertus, item vitam recuperat.

CAntipratum pagus eſt in Cameracenſi tractu, atque ibidem religioſorum cœtus cum Abbate. Vir inhabitabat, cui nomen *Ioannes Bidäus*, atque illi puer bimulus, nomine *Martinus*. Dies Dominicus erat, & vir cũ vxore manè ſacris operaturi, Chriſtiano more, ad templum eunt. Emanent, & alibi apud amicos prandent: nec niſi à meridie, ſecũdâ horâ, domum remeant. Statim prolem ſuam oculis & affectu requirunt (nouimus parentes:) non reperiunt. Quærunt in viciniâ, & ab ipſis vicinis, ſiquis vidiſſet? negare omnes, pater percelli: & rogare igitur ſeſe in quærendo adiuuent, ſicubi fortè puer (nec longè tantillus poterat) aberraſſet. Eunt, reliquum diem illum

Anno ∞. cccc. xxvii.

& totam noctem quæſitioni donant, addunt diem alterum in veſperam. Tum vicini deſperantes inuenire, & bonâ fide alibi periiſſe arbitrati; patri Vale dicunt, & vt idem filiolo faciat, ſuadent. Domum quiſque ſuam redeũt; etiam pater ad mœſtam vxorem. eò vterque mœſtior, quòd frigidiſſima fortè tunc aura erat, nec tenellus puer ſub dio ſicubi eſſet, poſſet ſubſiſtere. In hoc doloris æſtu ad diuam Virginem, quæ Hallis colitur, animum & preces pater vertit, & votum peregrinationis addit. Statim in ſomnũ ſoluitur, & viſo monetur quærere etiam puerum, certò inueniendum. Luce ortâ vicinos iterùm adit, & rogat ſecum eamdem operam dare. Haud facilè inducuntur, &, *Irritam*, aiunt, *ſpem foues. nónne biduum iam penè quæſiuimus? inuentus eſſet, ſi eſſet.* Tamen inſtantem ſequuntur, & omnes agros, dumeta, foſſas ſcrutantur: donec ſub ipſam meridiem ad voraginem aliquam, limo & aquis obſitam, ventum. Pater inſtinctu aliquo interno, *Et hîc*, ait, *perquiramus.* Illi negare puerum eò pedes tuliſſe, quò ægrè ipſi poſſent. Eunt tamen. ecce iacentem, & cœno atque aquis obrutum, repeπriunt. Triſte ſpectaculum. nec audent tollere: nam ſponte aut caſu mortuos tangere, niſi Iudice permittente, non licet. Ille igitur aduocatur, venit, indulget: puerum deinde ad templum deferunt, mox, vt putabant, terræ dandum. Sed

VII. Martij.

patrem

patrem ſpes non deſerit, & Diua Virgo excitat, atque internum robur addit. In altari igitur prolem collocat, ante ipſam Diuæ illius ibi imaginem: & prolapſus in genua, calidis precibus lacrimiſque opem poſcit. Adſtabat turba hominum, ipſe Abbas Cantipratanus *Nicolaus*, & puer (ô mirum!) ſtatim vitam & vocem recipit, ſurgit, cum patre domum, cum eodem mox Hallas venit, gratias acturi, & laudes Diuæ meritiſſimò propagaturi.

Cap. XXI.

Mira, mira, de puero item reſuſcitato, aut ſub terris ſeruato, non ſine aliis ſtupendis.

QVid iam narrabo? iterùm tale, ſed quod plura miracula in vno continet: & quod diuinæ benignitatis & potentiæ totum fontem manat atque oſtendit. Aſſurge anime & ſtile, & maiori quodam ore hoc effer: & vt poſſim, tu Diua manum moue, & mentem inſpira. *Sancti Hilarij* vicus eſt minùs nobilis, iuxta Cameracum nobiliſſimum opidum. eius incola *Stephanus Morelius* fuit, cui vxor *Firmina*: & hæc prolem ei non prolem peperit, anno ∞. CCCC. XXVIII. Mortua enim erat, & obſtetrix ac fæminæ omnes, quæ partioni interfuerant, ita iudicabant: idque exploratò, cùm lauiſſent, fouiſſent, igni,

Anno ∞. CCCC. XXVIII.

experiendę aut eliciendæ vitę, admouiſſent. Puer igitur in terrâ communi & profanâ, de more, ſepelitur: & alij quidem curam aut cogitationem eius vnà deponunt. At non mater, cui duplex luctus. & à morte prolis, & à tali morte, quòd nondum conſors & particeps diuini baptiſmi & lauacri fuiſſet. Itaque plangere, & ſe affligere: & tamen ſpem vel fiduciam in Diuâ Virgine ponere, eò magis quòd ſolita eſſet annuâ peregrinatione eam colere, & Hallas venire, ac ſtatuam piè caſteque venerari. Vota igitur facit, iteratque de die in diem, & contra ordinem rerum vel naturam pugnat, vſque ad diem quintumdecimum à prolis ſuæ morte. Et iam fidentior eſſe, ac palàm affirmare illam viuere: gnaram certamque ſe factam ex viſo nocturno, quod ſæpius eueniſſet. Mulieres denique adminiſtras importuna vrget ac propellit ad hortum ire, vnà cum patre Stephano, & puerum terrâ iam tot dies conditum contemplari, & arbitrari ecquid eius rei eſſet. Refodiunt tres pedes circiter defoſſum puerum, terrâ etiam ſupernè pedibus inculcatâ: vident ipſum & miraculum, pulchellum, viuidum, & roſæ inſtar, quod dicitur, rubentem. Nulla nota mortis in corpore, ne noxa quidē, niſi quòd maxilla altera terrę aggeſtu & impreſſione attrita leuiter eſſet. Mirantur trepido gaudio, nec audent tamen tollere: quippe iamdiu mortuum: & contra

tra

tra calumniam omnem, ad Paſtorem ſuum eunt. Ille venit. ipſe quoque ſtat attonitus, & ſigna vitæ palàm videt: ſuadet, quoniam in Diuæ Virginis patrocinio puer eſſet, deferri ad proximum pagum *Vertenguelium*, qui frequẽtior erat, & vbi ea colebatur. Eunt, obſtetrix, fæminæ, magnâ pompâ: & quia dies inclinabat, & pagus ſecũdo lapide aberat, prouida mater ſacratæ candelæ cereę partem donat, quæ in laternâ præluceret. Mirum hîc alterum. cùm lento paſſu irent, vt amat hic ſexus, pars illa cerei, cuius modulus ſeſquipalmis erat, non defecit, ne minuit quidem: & perſeuerauit ardere ac lucere à ſextâ veſpertinâ ad lucem ſequentis diei, ſine vllâ, vt dixi, diminutione. Mirum tertium. via anterior, quam inibant & petebant, tota illuſtris, inſtar diei erat; ſtatim ab agmine, tenebræ & nox excipiebant. Iam in propinquo *Vertenguelij* erant, & de Paſtore audiunt non eſſe inibi, ſed in arce aliquâ (*Vertainium* ei nomẽ) cum Præfecto, viro nobili, conuiuari. Ergo pater Stephanus, cum æditui S. Hilarij vxore, quæ comes hæſerat, illuc celeri pede eunt. reperiunt arcem ſub tempus prandij clauſam, pulſant, repulſant: nemo audit, vel admittit. Quid tamen? ſponte (quartum miraculum obſerua) dum adſtant, portula maiori portæ (vt fit in arcibus) inſerta, ſponte aperitur, dat aditum: ineunt, & ad alteram portam accedunt. Pulſant item, & nemine

mine conſpecto portula aperitur: pergunt ad tertiam, fit idem. Veniunt igitur ignaris omnibus in cœnaculum : *Henricus Dammanus*, præfectus arcis, inclamat, *Quis intromiſiſſet? & ſocios, an hoſtes?* Imò exſilit, & ianitore conſpecto gladium educens, in eum ingruit: Et *Sceleste*, inquit, *vbi fides?* Ille excuſare & deprecari, ſedulò ſe portas omnes clauſiſſe neque recluſiſſe, & teſtem filiam Præfecti, quę adfuerat, dare. Admiratio in locum iræ ſuccedit, & videt imbellem manum, & hoſtile nihil eſſe. Itaque preces admiſſi exponunt, & Paſtorem poſcere, vt *Vertenguelij* talem puerum (rei ordinem breuiter addunt) velit ſacro fonte ablutum, Chriſti numeris adſcribere. Surgit nouitate hac & illâ attonitus, & comitantur eum, è conuiuio, viri fæminæque ad viginti. Ipſe Præfectus equum inſterni iubet, & conſcenſo, cum quinque comitibus eodem intendit. Vocatâ autem virgine filiâ, portas maiores aperiri illicò iubet: fruſtrà, iam ſponte omnes reſerauerant; aut vt veriùs dicam, Virgo illa Mater aperuerat. Ipſe ſigno crucis identidem ſe ſignare, & tamen pergere, donec ad templum cum Paſtore aduenirent. Ibi puer, omnibus conſpicuus, ſigna vitæ clara mittit, ſanguinem ſtillat è naribus, os aperit clauditque, idem in oculis, & denique gemit etiam ac lacrimatur; & veris quidem grandibuſque lacrimis, & quas detergere linteo & excipere licebat.

licebat. Ergo baptiſmum Paſtor, incoràm omnibus (ad ſeptuaginta hominum erant) indulget: & vixit puer quinque horas circiter, in arâ Beatæ Virginis reclinatus: ac mox (quintum miraculum) inſtar niuis viſus palàm liqueſcere & tabeſcere, & ſic ad mortem ire. Terræ igitur ibi ſacræ mandatur: & ſextum miraculum addam? poſſum. *Firmina* mater abſens & in lecto, ipsâ illâ horâ, ſenſit mammas ſibi areſcere, anteà lactantes, & quas nullâ arte, donec puer baptiſmo tinctus & verè mortuus eſſet (vide ſympathiam) potuit arefacere aut exſiccare. Huic rei duo pagi, & tot homines teſtes: ô rei mirandæ! & quid omnis calumnia vel impudentia hæc contra poſſit? *Ego verò te Diua veneror ſupplex, atque inuoco: quæ puerum à morte ad vitam, donec in veram vitam ſurgeret, reduxiſti: nos quoque benigna intuere & effice, vt momentaneâ hac vitâ functi ad illam æternam, te duce & directore, veniamus: quod per illum, quem genuiſti; te quæ genuiſti precamur,* ô DIVA DIVARVM.

CAP. XXII.

Innocens mirabiliter à laqueo liberatus.

SEd ad alia imus: & omne genus auxilij *Miſericordiæ matrem*, vt Eccleſia appellat, in omni genere miſeriarum oſtendemus attuliſſe. *Auenna* in

na in finibus Hannoniæ & Picardiæ opidum eſt, Ducibus Arſchotanis iure & mancipio ſubditum: vſu tamen, & tranſactione aliquâ, Principum Belgicæ factum, vt præſidia locare, munire & tueri faciliùs, pro ſuo arbitratu poſſent. Quid hîc mirandum euenerit, iam dicam. Erat *Ioannes* quidam *Sampenoius* Gallus natione, ex opidulo *Aſpernaco* in Campaniâ, opinor. Is pietate motus, Hallas ad viſendam Virginem affectabat: & in viâ duos comites (heu, parùm fidos!) repperit, *Nicolaum Barenium*, & *Petrum Normannum*. Illi benignè appellare, & *Quò iter? In Belgicam. Nos vnà: te pietas, nos lucellum trahit; & mercatores ſumus.* Auennas iuncti veniunt. ſtatim miſſi è Galliâ ſuperueniunt, qui duos illos furti & rapinarum nimis ex vero arguunt: atque illi duo iam capti iſtum, falsò. Fatentur in tormentis, quattuor argenteas pateras ſe furto abſtuliſſe, vendidiſſe, & trientem pecuniæ huius Ioanni ceſſiſſe. Ampliùs, tres alias in opido S. Maxentij, partitione eâdem factâ. Denique, præter hæc atque alia furta, cædem patraſſe innoxij viatoris: & huius quoque conſcium atque adiuuam Ioannem fuiſſe. Itaque ille in iiſdem vinculis & cuſtodiâ habetur: & *Nicolaus* iam eductus, & cruci admotus, in eaque ſuſpendendus, religione tactus liberat culpæ omnis Ioannem, & reuocat quidquid accuſârat. Alter *Petrus* contrà, & palàm

Anno ∞. CCCC.V.

iterum-

iterumq́; aſſerit, & in extremis fallere ſe Deum hominesq́ue negat: *Ioannem* conſortem facinorum illorum verè eſſe. Hîc Prætor nihil vltrà ambigere, & Ioannem eódem adigere: & tamen quia innoxium ſe proclamabat, populum hortari vt ſacrificio Miſſæ intereſſe vellent, in gratiam veniamq́ue criminum morituri. At Ioannes, *Imò potiùs, ô Prætor*, inquit, *Dominicam orationem & Angelicam ſalutationem ſinguli recitent, honori Beatæ Virginis Hallenſis, ad quam ibam. Et quoniam in innocentiâ parùm præſidij eſt, ad illam appello, ea me tueatur.* Poſt dicta, carnifex hominem cruci applicat, laqueo illigat, ſcalis deiicit: & ille viuere perſeuerat, quod alij mirantur, carnifex indignatur. Itaque funem trahere, & ſtringere, genibus niti ſuper eum & premere, omnia facere, quæ accelerandæ morti eſſent. At ille tamen viuere: & palàm videre (poſteà faſſus eſt) pulchrâ & auguſtâ facie fœminam à tergo ſibi ſtantẽ, quæ amplecteretur & circumdaret, velut in tutelam ſuam receptum. Hora ampliùs ſic exigitur: atque ecce demirantibus ſuperuenit in equo vir nobilis *Ioannes Sellius*, omnibus ibi à virtute, ſtirpe, & opibus notus. Is ad Prætorem, *Domine*, inquit, *precibus à te poſco, hunc innoxium hominem mihi dones, aut potiùs Beatæ Virgini, cuius nomine & monitu huc veni.* Ille impellitur, iamantè inclinatus: & ſolui iubet, ac ſibi habere.

Accedit Sampenoius ad ſuum ſeruatorem, gratesgratias agit: ille à ſe abdicat, & *ad Diuam*, inquit, *Hallenſem perge, cui promiſeras, auctorem tuæ ſalutis agnoſcere, & meam ab illâ depoſcere.* Nos quoque facimus, *ô clemens, ô pia: & vt hunc innocentem laqueo mortis exuiſti, ſic nos nocentes, & vitiis illigatos abſolue, & ad beata tecum regna perduce.*

CAP. XXIII.

Captiuus in vltimâ Galliâ è carcere, ad inſtar Diui Petri, eductus.

Anno ∞. CCCC. XXVIII.

GVilielmus Moſterius, Picardus gente, non bonâ ſuâ ſorte in Pictoniæ fines venit, negotij cauſsâ. Bellum autem eâ tempeſtate Anglis cum Gallis vetus & diutinum erat, manebatque, rege tunc Galliæ *Carolo Septimo*. Incidit igitur in Anglorum manus, & captiuus abducitur in opidum S^ti^ Michaëlis, ac decem circiter menſes detinetur. Detinetur. nam redimias, quas ab eo poſcebant, octoginta aureorum, homo fortunæ modicus expedire non poterat, neque ſpes erat. Sed nec fraude aut vi euadendi: quoniam in puteum profundum demiſerant, atque ibidem pede vtroque firmiter boijs illigatum habebant. Dum igitur mœſtus & anxius iacet, ac fortè panis fruſtum comedit, quod ſupernè deiecerant: mentem ei tetigit memoria & affectus erga Diuam

uam Hallenſem Virginem, cuius nomen & cultus tum in Picardiâ frequens etiam erat. Itaque toto corde eam inuocat, & à ſqualore, pædore, ac tenebris illis, liberari ope eius optat. Preces vix fuderat, ſomnus eum molliter amplectitur, & manè cùm expergiſcitur (res ipſi & nobis ſtupenda) videt ſe liberum à vinculis & carcere, & tribus adeò milliaribus ab ipſo opido S^ti Michaëlis abiunctum. Dum miratur, gaudet, & vix credit: ecce Angli equites adueniunt, præfectorum & nobilium aliqua manus. Hominem iacentem in agro vident, & ipſi quoque mirati, accedunt. Erat inter eos centurio, *Tournebolius* nomine, qui agnoſcit: & *Túne captiuus ille noſter es? vnde huc? quâ vi, fraude, arte?* Guilielmus ex gaudio iterùm confuſus: *Domine vera audi,* inquit. *Nec fraus, nec vis mea, aut aliena, huc adduxit, & arctâ cuſtodiâ (noſti ipſe) eduxit. Diuæ Virginis hoc totum eſt, ad quam preces equidem fudi, & illa ignarum ac dormientem huc tranſuexit. Rem vides, crede, & cæleſti beneficio tu quoque ſuffragator accede.* Tetigit hominem religio, itemque alios; dimittunt, re tamen exploratâ: atque diploma, quò ſecurior tranſeat, donant, eoque miraculum conſignant, cuius ſe auctores & teſtes profitentur. Id ipſe Moſterius Hallas ſecum tulit, atque ibi liberatricem Diuam meritò eſt veneratus.

Cap. XXIV.

Mulier ſub rotâ molari mirificè ſeruata.

Anno ∞. cccc.xl. MOlitor erat, *Ioannes Maſſardus*, iuxta Abbatiam Lobienſem in Hannoniâ, cui vxor *Catharina*, eaque fœtu grauida, & menſibus vtero legitimis ferè iam exactis. Molitor iſte idem lignarius faber erat: itaque per eam cauſſam fortè egreſſus, molam & domum vxori commendat. Vxor ſedulò officium factura, rotam molarem cenſet tardiuſculè volui, atque aquæ inopem eſſe. Venit igitur, repagulum ligneum leuatura, & flumen vberiùs admiſſura. Sed dum conatur, tabula ſiue ponticulus cui inſiſtit, frangitur: atque in aquam ea, & ſub ipſam rotam lapſa hæret. Nam rota liberam volutionem non habere, & ipſa identidem à rotâ premi; atque ita tum aquis mergi, tum pondere ſimul cum fœtu ſuo allidi. Semihoram ampliùs ſic iacet. ſed initio lapſus Diuam Virginem Hallis in mente habet, atque inuocat: quæ palàm à duplici periculo, & merſionis & oppreſſionis, ſeruat. Nam maritus tandem ſuperuenit. & miratur molam ſiſtere, nec circumagi, vxorem etiam requirit: cùm ecce eam ſub molâ adflictam videt, & conſternatus, *Opem, Opem* clamat. Accurrunt vicini, inter eos Prætor & religioſi etiam aliquot Lobienſes:

bienſes: mulierem ægrè ſubtrahunt, certò non arbitrariò mortuam, vt cenſebant. At illa viuam & ſanam ſe exhibet, *Sanctam Mariam* in ore ingeminans, eiuſque præſidio tutam ſe coram omnibus teſtata. Poſt dies etiam aliquot pulchrum puerũ parit, qui dies duodecim ſuperuixit. quod omnes iure mirabantur, tanto illo rotæ pondere ne fœtum quidem non dicam eliſum, ſed læſum.

CAP. XXV.

Sartor, qui acum temerè in os immiſerat, & porrò demiſerat, liber ab eâ redditus.

TEneramundæ in Flandriâ ad Scaldim fluuium ſartor opificio fuit, cui nomen *Bartholomæus Broëcus.* Is cùm panni aliquid ſuiſſet, ſurgit & veſtem nouam parat ſcindere. Acum igitur cum filo in os accipit, vt liberas manus haberet: & dum operi totus intendit, acus inſertæ oblitus, eam cum filamento demittit & deglutit. Poſt factum ſentit, & ſtat attonitus: ad vxorem deinde abiens, *Perij ô mea,* inquit, ac caſum narrat. Illa vnà lamentari, & ad vicinos, deinde cognatos & medicos ire, opem ab omnibus aut conſilium poſcere. Multa dicuntur, & fiunt. fruſtra omnis conatus eſt, & dies ipſos quattuor acum in corpore circumfert. Venit denique Mechliniam, vbi fratrem habebat rei medicinæ dedi- ∞.CCCC. XL.

deditum: conſulit & iſtum & alios. purgant & medicantur: ſed acum hanc inter eiectamenta nuſquam vident. Fortè dies Sabbathi erat, & conuiuiolum aliquod Medicus inſtituerat, fratri recreando. Producunt id hilariter, & more noſtræ gentis, in veſperam. Ecce autem æs campanum ſonat, & Medicus ad templum ire ſe infit, ad Diuæ Virginis eo die ſollennes laudes. Alij tamen reſident: ipſe Bartholomæus, cui vultus quàm animus hilarior, ſurgit & ad ignem ſolus adſtat meditabundus. Incidit cogitatio, quoniam frater de Sacrâ Virgine, illius inclytæ Hallenſis: & ſtatim animum eò mittit, & corpore vouet ſecuturum, ſi eius ope ſit ſaluus. Vix dixerat, ſentit in dentibus aliquid volui & implicari: digitos immittit, acum vnà cum filo educit. Lætus fratrem reuerſum lętificat, miraculum oſtendit potiùs quàm narrat, & fidem à re facit.

CAP. XXVI.

Oculus ex ictu ſaucius ſtatim ſaneſcit.

Anno ∞. CCCC. XLIII. IN pago Wachalio, apud Inſulas Flandriæ, *Ioannes Cuuellerius* fuit, qui binos habebat ſequioris ſexus liberos, paruos, tenellos, vix benè adhuc fantes: & triennium maior natu nondum attigerat. Dum ludunt, abſente vtroque parente, minor cultrum repperit, & manu eum verſat:

maiuſ-

maiuſcula videt, & verita noxam, eripere conatur, eripitque. ſed tantâ vi (alterâ ſcilicet renitente) vt ſibi ipſa improuidè cultri aciem in oculum demerſerit, & pupillam ipſam perfoderit, valido ictu. Clamores, & fletus. parentes audiunt, accurrunt: quid conſilij? quod bonus Genius *Ioanni* iniecit. inuocat ſtatim *Diuam Hallenſem*, promittit ſuum & filiæ illuc iter & piam inuiſionem, ſi reciperet viſionem. O bonitas, ô potentia! non alio remedio ſaneſcit mox puella, & cum parentibus viciniſque (qui atteſtati) Hallas venit.

Cap. XXVII.

Bauarus nobilis in naui à morte eripitur, & item Hallas venit.

Vir nobilis erat è terrâ Bauariâ, Monachio oriundus, qui religione motus in Iudæam, & loca Seruatori noſtro calcata, & ſanguine ſacro reſperſa, iuit. Peruênit, & redibat. ſed in viâ cùm in naui, mari Ionio, ferretur, acer eum morbus inuaſit, & ad extremas Fati lineas admouit. Nauticum genus ſatis aſperum, neque ægris aut languidis amicum, hominem in imam carinam & angulum aliquem nauis detrudunt. Ingraueſcit ibi magis morbus, & iam in eo erat vt deſperatus in mare abiiceretur, piſcium & belluarum eſca. ∞.cccc.xlii.

H Senſit

Senſit & doluit alius è Belgicâ noſtrâ vir nobilis, in eâdem naui vector. is ad hominem accedit, linguæ iam impotem, mentis vix compotem: ſolatur tamen & erigit verbis,quà poteſt:& inter alia dicit, *Diuam Virginem Hallis coli, inſignem beneficiis, & velut publicam miſerorum tutelam: ſuadet ad hanc aram confugiat, & quoniam linguâ nuncupare preces aut vota non poßit, corde faciat: confidere ſe de præſenti auxilio & ſalute.* Homo intelligit, arripit: etſi anteà fama nulla eius patrocinij ad aures eius veniſſet. Tamen è cordis penetrali ſuſpiria & preces ad eam mittit: & ipſo tempore videt agmen varium & miſcellum Geniorum malorum ſuper nauim volitare: & ſimul auguſtâ formâ fæminam ante ſe ſtare, quæ prolem in brachio, & manu alterâ cereum ardentem præferret. Ea vix comparuit, cùm Genialis illa turba diſparuit: & hanc adorans,ac pacem veniámque ab eâ precatus, mox ſentit vires reſtitui, ſermonem & valetudinem veterem redire. Quod ipſe gauiſus, alij mirati ſunt, in tam ſubitâ mutatione. Ac cùm deinde patriam attigiſſet, nihil prius habuit, quàm ad Seruatricem ſuam venire: quod non ſine inſigni teſtimonio pietatis fecit. Nam ipſe cum famulo totum illud iter,quàm lata pænè Germania eſt,nudipes confecit: iterúmque eo habitu repedauit. En religioſum in Bauariâ pectus! neque nunc deſunt priſci & puri illîc

illìc cultores, præeuntibus Principibus, quos fulcrum & exemplum appellare licet auitæ pietatis.

CAP. XXVIII.

Auriga cum carro, & ipſe ſub eo in aquam lapſus, vitâ donatur.

IN Gallicâ Brabantiâ erat auriga quidam, qui ∞.CCCC. XLII.
merces pretio vectitare ſolitus in biroto curru, quem *Carrum* nos appellamus. Fors fuit, vt ſalem veheret, venitque ad *Longcampium* pagum, vbi flumen ponte tranſmittendum erat. Cùm ſuper ipſum medium eſt pontem, malâ ſorte carrus euertitur, & in aquam ſubiectam cadit. Peiori etiam ſorte ipſe auriga, qui ſiſtere nitebatur, ſub illum. Ergo ipſe, equus, carrus, iacent: & ecce, quod Deus voluit, puella aliqua vidit, quę Suppetiatum inclamauit, & vicinos exciuit. Sed mora longiuſcula interpoſita, priuſquam cõcurrerent, & iuſta manus eſſent ad ſubleuandum. Prætor denique & alij adſunt, carrum primò attollunt, & ſub eo inopinatò hominem vident, leuantque. Quem illi nihil ambigentes mortuum & ſuffocatum, quà aquis, quà onere eſſe, ad domum tamen Prætoris deferunt, longulè diſſitam, & veſtibus ibi ſpoliant nihil ſentientem. Atque adeò vitæ nulla ſigna edebat, non motum, non ſuſpi-

rium, non halitum : cùm vnus altérve è turbâ, piâ miſeratione hominem Diuæ Virgini noſtræ offerunt, & vota pro eo interponunt. Cordi etiam aliena pietas fuit:& ſtatim ſui compos,mali omnis expers redditur; ſtetitque intuens intuentes. Ac poſt breuem deinde pauſam carrum repetit, & viam ſuam porrò pergit. Sed oneris eius liber, religione etiam animum expedit, & Diuam ipſam in loco ſalutatum venit, & de beneficio grates laudeſque dictum.

Cap. XXIX.

Multiplex tutela cuiuſdam militaris viri, in pugnâ, & poſt pugnam.

Anno cIↃ. CCCC. XLIII. Comes fani S^ti^ Paulli, nobile & notum nomen eſt in illâ & noſtrâ Galliâ. Is, cùm bella feruerent inter Anglos Galloſque variâ ſorte, & factionibus alita gangræna hæc mali, membra pænè omnia florentiſſimi regni peruaderet: fors fuit vt ipſe in arce *Carteleriâ* eſſet, tractu Picardiæ, illinc ad Delphinum iturus, qui Compendij agebat. Ecce præmittit manè (dies Sabbathi erat) metatorem ſuum, coquum, & diſpenſatorem, vt parata omnia in diuerſorio Compendij reperiret. At illi leuiter progreſſi, hoſtium aliquam manum vident (ad LX. aut LXX. erant) qui in ſubiectis pratis pecudes rapiebant agebantque, & ſi-

quid

quid aliud in agris eſſet. Remeant igitur trepidi, domino nunciaturi: & *Hoſtes*, & *Ad arma*, clamant. Comes vir magni animi erat, nec talium expers: inuocat ſuos, *arma & equos expedirent, ſequerentur, ſiquis fidem & ſe amaret.* Simul ipſe in equum, abit, aſſequitur: & vnà cum ipſo fidus famulorum, *Ioannes Gertrudanus* nomine, qui ſemiermis, vt feſtinatio erat, comitabatur. Idem aliquot alij, ſinguli aut bini aduenientes: qui omnes tamen iuncti vix octoginta, nec ab armis inſtructi ſatis erant. At hoſtes, qui in ſubſidio fuerant, iam conſpicui, & primis illis iuncti, facilè ad *mille quingentos* accedebant. *Ioannes*, quem dixi, aduertit, & dominum iræ properum, & animi nimium, *abire & ſibi conſulere* hortatur: *nos interea*, inquit, *vilior manus propugnabimus, & tutum tibi receptum reddemus.* Non mouetur dominus, pugnat: ſed ante eum *Ioannes.* qui ſtatim duplici ſagittâ balliſtariâ brachium traiicitur: & herum cùm reſpicit iterùm moniturus, tertia collum ei tranſit. Tum denique, *Domine*, inquit, (ô amor, ô fides!) *conſule tuæ vitæ: nam de meâ quidem eſt actum.* Et cum dicto ex equo delabitur: Comes atque alij in vicinum opidulum fugâ delati ſeruantur. Sed Comitem mæror tetigit, amiſſo, vt putabat, tam fido miniſterio: ſed quem Dei & Diuæ benignitas incolumem, præter opinionem, & pænè fidem, reddidit. Nam dum ibi

iacet inter viros equoſque, Diua Hallenſis ei in mente atque ore eſt, & quæ tam multis cottidie auxilium eſſet, vt ſibi in hoc diſcrimine, precatur. Auditus eſt. & ſimul manibus genibuſque nixus, prorepſit in viam proximam, ac viribus defectus ibi hæſit. Nondum finis. mala accumulantur, vt remedia creſcant; & diſcrimina iterantur, vt ſalutaris illa vis magis inclareſcat. Tres ex hoſtibus ſeorſum adueniunt, ſcrutaturi omnia, & prædam, vt fit, quærentes. miſerum hunc vidēt, accedunt, pecuniam, anulos, veſtem tollunt: ſublatiſque, gladio exſerto vnus caput illi findit. Ne ſic quidem moritur, ſed MARIAM identidem ingeminat, & in eius ac Diuæ *Barbaræ* honorem, vt fas ſibi ſit peccata apud ſacerdotem expiandi, precatur. Tangit etiam duros animos, Diuâ faciente, pietas. permittunt, imò & operam promittunt: atque ecce ruſticanum ſacerdotem per viam fortè euntem vident, aduocant, & homini admouent. Exſpectant vt finiat, & tum illi quoque dent ſuum finem. nam occidere nihilo ſeciùs hominem deſtinatum erat. Sacerdote igitur etiam adſtante, vnus eorum mucronem gladij, vt cenſebat, in guttur eius defigit: Diua auertit, & ſubuculam eius modò ſcindit. Sacerdos intereà deprecari, & mitigare: exorat tandem, & recedunt. atque ipſe ſic ſaucium in proximum quoddam horreum partim ducit,
partim

partim trahit,& vulnera eius, vt copia erat, obligat. At ecce noua hoſtium manus, inter quos Duces ipſi & honeſtiores militum erant. eorum metu ſacerdos fugere, *Ioannes* conſpectis iis veniam vitamque petere: & facilè impetrat ab animis nobilioribus, & quos honor & humanitas non prorſus reliquiſſent. Sed enim diſceſſu iſtorum, tres illi ſicarij, immani ſæuitiâ, iterùm redeunt: & cùm viuere vident, gladium vnus ſtrictum viribus in caput librat; ſed Diuâ, quam inclamabat, ictum moderãte, humerum modò attigit, & leuiter etiam ſtrinxit. Conſilium deinde capiunt in flumen cadauer (pro tali habebant) abiiciendi. quod faciunt, & ſanguine manantem ferociter eò trahunt. quo tempore viſa illi palàm adſtare Diua Virgo, quæ ſolatium & iuuamen benignè promitteret: conſilium etiam daret, vt mortuum ſe gereret & ſimularet. Paret. illi autem è ripâ in flumen deuoluunt: atque vnus haſtâ etiam petit, vt ſi quid fortè reliqui ſpiritus aut vitæ eſſet, educeret. Sed Diua & hunc ictum irritum facit, & clientem ſuum in inſulam modicam peruehit, limoſam, & leuiter flumine exſtantem. Ibi confectus nouem plagis grandioribus, aquis refrigeratus, ad horas ferè tres iacet, erigere aut mouere ſe impotens: cùm ſacerdos, apud quem culpas ſuas faſſus erat, miſeratione impulſus redit, & eum quærit, & ſanguinis veſtigia ſe-

cutus

cutus ad flumen denique venit. Ibi non reperto, percellitur & merſum omnino cenſet: cùm ecce oculos longiùs & intentiùs permittens, videre in limo illo inſulæ viſus effigiem hominis. Neque certus tamen, homo an ludibrium Genij eſſet, cruce ſe ſignat, & altè inclamat, *Adiuro te, ſi homo & Chriſtianus es, ſignum aut vocem ede.* Ioannes audit, & manum attollit. Sacerdos audacter in aquam inſilit, & collo tenus madidatus ad eum peruadit. Erigit, & in ſiccum, quantum poteſt, perducit: curſu inde in opidulum propinquum fertur, vehiculum & homines adducit miſero huic ſubleuando. Qui inibi curatus, poſt paucas etiam ſeptimanas Hallas venit, Diuæ præco, & omnibus narrabat quæ vix ipſe, niſi ſibi, crediſſet.

CAP. XXX.

E carcere vir nobilis liberatur, & Hallas porrò ducitur.

Anno ꝏ. CCCC. LXXI. PHilippus Cliuius cognomento, quia ex illuſtri eâ gente originem, ſed naturâ non lege ducebat, in opido Burgundiæ claro & noto Diuione agebat. Militiam ſectabatur: neque ea proſpera illi tum fuit. Nam captus à Gallis, abductus *Vaucolorium* fuit, ad Lotharingiæ fines, & turri præaltæ creditus, quæ cubitos LXXX. ſupra terram emi-

eminebat. Petitum ab eo lutrum ſiue redemptionis pretium, vt à viro nobili, *quingenti aurei.* Nimium quantum ei viſum, pro fortunâ & opibus: itaque æger animi mærebat, & corpore etiam languebat. Die quadam ſub meridiem cibus ei adfertur, non ſumit, ſed ſomnus eum ſtatim occupat: & dormit in ſequentis diei alterum meridiem, dormiſſetque etiam (ſedens & in vinculis) niſi cuſtos excitaſſet, & ad cibum inuitaſſet. At ille ſpreuit, neque cupido erat: ita toto animo agitabat & defixus hærebat in viſo, quod per ſomnum erat obiectum. Id tale. Videbatur Hallis eſſe, & iacere in ipſis gradibus ſacelli, quod Diuæ Virgini eſt ſacratum. Ibi preces fundebat, coram eius imagine: atque ea ſolari, & animos addere, vt breui liberando. Hoc ſomnium, dico, cùm ſuauiter menti obuerſaretur: cuſtodis abſceſſu in genua voluitur, & illam ipſam Diuam precatur, ratum firmumq́ue id velit eſſe. Spei impletur, & os arripit è carne bubulâ, quæ eſui antepoſita erat, eoq́ue velut limâ vſus (ah ſtulte, non ſtulte, quid facis? oſſe ferrum ſecas?) vſus, inquam, ſtatim numellas ferreas, quibus ceruix adſtricta, decidere videt fractas. Idem in manicis, idem in compedibus. Et iam vinculis omnibus liber, fune quem è lineis laneiſq́ue veſtibus ſuis fecerat, è feneſtrâ ſe demittit. Sed turris, vt dixi, præalta erat, nec funis ſatis competebat: tamen

fiduciâ diuini auxilij pergit demittere, & illæſus in terram ſaltu fertur. Iterùm hîc miraculum. Fugit in proximam ſiluam, & metu perquiſitorum diem totum latet: idem altero tertioque facit, & noctes ſaltem itineri impendit, idque ſine vllo cibo, aut etiam veſte. Diua tamen tuita eſt, ſanumque perduxit Hallas tali illo habitu, id eſt nudum & ſqualentem.

CAP. XXXI.

Cacula militaris à ſuſpendio liberatus, cùm Diuam inuocaſſet.

ꝏ. DCI, IV. Kal. Sept.

QVod non pridem, nec procul euênit, incolis & accolis notum, Carmine complectamur.

Seditio militaris, heu, Belgas meos
Quoties malè habuit atque pænè perdidit!
Vel illa, quæ biennium ante, in oppido
WEERDTA coaluit, atque ibi fixit pedem.
Erant quaterna aut quina millia militum,
Erant calones, &, mala manus, fæminæ.
Hi iuſque faſque, & imperantium iugum,
Etſi exuiſſent; attamen ſine legibus,
Aut ſpecie earum, haud agere poſſe ſe vident.
Statuta condunt ergo militariter,
Et maximè quæ commeatum tangerent:
Vt liber ille vberque poſſet aduehi,
Aduectus vt vænire, ſciſcunt neminem

Diripere

Diripere poſſe inempta, vel ſubducere
Colore nullo, niſi dati nummi forent.
Et quiſquis aliter, capital hoc ipſum foret.
Sciſcunt, & exſequuntur. ecce ſeruulos
Inter, *Ioannes*, gente Lucemburgius,
Haleca dum vult emere, itemq́ue ſoluere:
Abripitur à premente turbâ, & in manu
Numos tamen reſeruat. iſtud conſpicit
Tubicina quidam, & incitante præmio
(Index ferebat quinquies quinque aureos)
Accuſat hunc apud Ducem, quem legerant.
Ille aduocare concionem, & dicere
Reum *Ioannem*, quid videtur? omnium
Vox vna, Lex ſeruetur, & pereat nocens.
Crux illicò ſtatuitur, & myſtæ duo
Sacri accientur, vt ſuas culpas piè
Piet Ioannes. qui tamen reſiſtere,
Et velle ſe purgare: fruſtrà, ita omnium
Aures ad innocentis occluſæ logos.
Ergo ille tollit lumina, & mentem ſimul,
Ad alta. *Tu regina cælitum potens,*
Quæ cultum & ædem in oppido Hallenſi tenes,
Tuere me innocentium vindex ſolens.
Dixit, ſimulq́ue concipit fiduciam
Certam ſalutis. lictor abducit tamen,
Crucíque ſiſtit: tollit inde carnifex,
Adſtringit, & deuoluit. ille duplici
A fune dependebat, alter rumpere,

Alterque idem minarier. miraculum
Viſum omnibus, clamantq; mitti innoxium.
Non mittit, imò carnifex magis premit
Manu genuque: donec vnus militum
Conſcendit, & funem alterum gladio ſecat.
Sic liber à gabalo Ioannes tunc abit,
Et vênit Hallas, votaque exſoluit Deæ.

Cap. XXXII.

Religioſa virgo à Spaſmo ſtatim libera reddita.

Anno ∞. IↃC.II. VIrgo nobilis *Hadriana T'ſerartſia*, filia *Lanceloti* Equitis, religioſam vitam profeſſa in Cænobio Vorſtenſi, quod lapide circiter vno à Bruxellâ diſtat, ipsâ viâ quà Hallas itur, annum iam agebat alterum & vigeſimum, bonâ ætate & bonâ valetudine: donec inuaſit eam Spaſmus ſiue Conuulſio, graue malum & medicis deteſtatum, in brachio dextro. Id ita vehementer virginem adflixit, vt noctes dieſque ſomni ac quietis expers ageret: nec medicina aut chirurgia vlla, varia expertæ, ſubueniret. Quid facit? virgo virginem adſpicit: & ſpretis humanis remediis animum, ſpem, preces ad illam vertit. Venit igitur ad Antiſtitam ſuam, quam Abbatiſſam vocamus: petit, *quoniam ipſa cœnobij limitibus clauſa egredi per ſacramenti religionem non poſſet, vellet vnam aliquam ſufficere, quæ vicem ſuam ſacrâ legatione*

gatione & precatione apud Diuam Hallenſem fungeretur; & ſalutem ab eâ corporis (quod ex ſalute tamen animæ eſſet) peteret, atque impetraret. Impetraret. nam ita animum ſibi dicere, & in Diuæ benignitate prorſus ſperare. Antiſtita indulget libens. mittitur quæ donarium aliquod offerret, & ſimul auguſtum illud Sacrificium fieri, bono & voto illius ægræ, curaret. O mira, ſed vera! Ipſo tempore quo munus à fæminâ, quo ſacrificium à ſacerdote offertur; hæc Hadriana tum in templo, inter conſortes ſuas religioſas, ſentit brachium velut manu prehendi & premi: ac ſimul omnis conuulſio, tremor, dolor, abierunt, neque poſt eum diem vel indicium mali rediit, bonâ fide ab optimâ Diuâ deterſum.

CAP. XXXIII.

Plura miracula, varij generis, varijs locis, è Tabellis aut inſcriptionibus collecta, & ſerie temporum digeſta.

ET quæ hactenus dedi, vnius ferè ſæculi ſunt (duo excipio:) id eſt ab anno ∞. CCCC. aut circà, ad annum *quingenteſimum*, imò ad eum non pertingunt. Deinceps vſque ad hoc noſtrũ æuum ferè ſilentium eſt, an non incuriâ, aut omiſſione eorum, qui Actis præfuerunt? Ego arbitror: ſiue etiam ſatietas eos cepit ſcribendi aut colligendi,

cùm viderent Diuæ gloriam ſatis iam propagatam teſtatámque eſſe. Neque enim deſiiſſe miracula, vel hæc ætas dicit: in quâ paucis ab annis memorabilia euenêre: quæ tamen non Actis comprehēſa, ſed Tabulis ferè votiuis ſignata, aut depicta, breuiter hîc commemorabo. ANNO ∞. IↃ. XXXV. quo tempore Carolus V. Imp. fortiter magis, quàm feliciter Africam, & in eâ Algerium vrbem tentauit: fuit in expeditione *Ioannes Preſius* cum vxore, qui in reditu præſens vitæ periculum adiit, ipsâ naui, quâ vehebatur, euersâ & mersâ: cùm ille Diuâ Hallenſi inclamatâ, teſtatur in Tabulâ incolumem ſeſe atque illam euaſiſſe: & modum vltrà non addit.

Anno ∞. IↃ. LXIIII. Mantuæ Carpetanorum, quod Madritum hodie appellant, puella Aulam regiam cum parentibus ſecuta (ij autem Hallis oriundi erant) caſu è feneſtrâ ſublimi, & quadraginta ampliùs pedes altâ, decidit. Diuæ corde inuocatæ auxilio, immunis ab omni noxâ ſurrexit, vocem ſtatim emittens, *O Diua Parens me tuere*. Bona Virguncula, iam tuita erat: quid poſcis? agnoſce magis, quàm pete: ſed & hæc agnitio erat, ore faſſæ quod corde vouerat.

Anno ∞. IↃ. LXXI. Alfonſus Guſmannus Hiſpanus, domi nobilis, eiúſque filius, ille in gutture letale vulnus, hic in capite exceperant; & à medicis deſperati ac relicti, ad Diuæ huius opem

verſi,

verſi, ſtatim eam ſenſerunt, & cum omnium admiratione intra paucos dies vtrumque vulnus conſanuit.

Anno ∞. IↃ. XCI. fuit vir nobilis Antuerpiæ (nomen verecundè ſilemus) qui fœdum & immane aliquid in ſe meditans, & animi impetu victus, fræna rationis excuſſerat: ſubitò ad Diuam ipſam ſeſe & preces conuertens, mirabili mutatione ſenſit refrigeratum pectus, & ſcelus quod amabat, deteſtari. Quo offenſus, qui prædæ iam imminebat, malus Genius, ex alto loco & ſeptemdecim gradibus ſcanſili, hominem præcipitem dedit. cecidítque ſine noxâ corporis aut membrorum, pugione tantùm diffracto, quem ſceleris inſtrumentum geſtabat. Diuæ igitur huic gratus tabulam poſuit, obſcurum nec obſcurum rei monumentum.

Anno ∞. IↃ. XCIII. *Nicolaus Biatta*, inter Epirotarum equitum (qui laudem à tempore *Caſtriotæ* illius, vulgò *Scanderbegi*, equeſtris militiæ tenuerunt) inter equitum dico illorum vexillationes, & alæ vnius Præfectus, in Galliâ militabat *Carolo* Duci Mayẽnio, qui religionis cauſſam tueri cenſebatur. Cùm autem iuxta Cambreſium in pago aliquo cum Alâ ſuâ ſolus ageret, occaſio viſa Duci Longeuillio (is partes Henrici IIII. Regis ſequebatur) rei benè gerendæ, & hominis opprimendi. Itaque venit ſubitus, & inuadit eum

cum

cum ducentis circiter equitibus, quadringentis peditibus. Impar valde pugna, & vel numero vincitur: equus ſub eo confoditur, ipſe capitur, & vt bellis ciuilibus ſanguis magis quàm præda petitur, clamatum imperatumque, *Occide*. Vulnus igitur in capite letale accipit, viginti in reliquo corpore plagas: & cùm in tanto diſcrimine Diuam hanc palàm inuocaſſet, re ſemimortuus, opinione mortuus relictus, incolumis tamen euaſit, & voti reus Hallas paullò pòſt venit, tabulâ rem & miraculum teſtatus.

Anno ∞. IↃ. XCV. *Antonius Chamberius* Anglus natione, vicarius Centuriæ Tribuni ſui *Stanleij*: cùm Spadam in Eburonum tractu, ad laudatos illos & medicatos fontes veniſſet, fors fuit (memini, & pars periculi eram) vt Bataui trecenti equites inopinati aduenirent, multos opprimerent, & abducerent captiuos. Iſte in eorum medio tutus & intactus (dicámne & inconſpectus?) egit: ſolâ Diuâ hac Virgine, cui ſe deuouerat, velante, & per medios hoſtes eripiente. Senſit & faſſus eſt, & tabulâ ſcriptâ adfirmauit.

Anno ∞. IↃ. XCVII. *Stephanus Robinus*, Montibus Hannoniæ oriundus, rei & negotij cauſâ Luſitaniam cùm feliciter veniſſet, in reditu non eâdem fortunâ fuit. Tempeſtas occupat, & in medio mari nauim frangit, & vectorum pleroſque demergit. Ipſe in Diuâ Virgine fretus, tabu-

lam

lam arripit, & inter tenebras vaſtoſque fluctus, ſidere illo allucente ac dirigente, terram & vitam tenuit. Tabellam dedicauit, & breui narrationi ſubſcripſit: *Mirabilis eſt Deus in ſanctis ſuis.*

Anno ∞. IↃC. II. *Geryon Parmenterius*, nobilis vir & miles, in præſidio arcis Tornacenſis agebat, ſub Illmo *Philippo* Comite Solrano, virtutum & prudentiæ dotibus inſigni Principe. Improuidus, an feſtinus, decidit veſpere ſub horam octauam, denſis iam tenebris, Februario menſe, in ſubiectum arci flumen, magnum & rapidum, Scaldim. Ipſo caſu Virginem Hallenſem inclamat, & vota vouet: ſtatimque non auxilio ſolùm, ſed præſentiâ adeſt, videtque coràm Diuam tali effigie, quâ in æde Hallenſi aræ ſuperſtat. Et quaſi manu ſentit ſubleuari ſe, & impelli ad ripam fluminis: vbi ſalicis ramum apprehendit; tenuitque firmiter, donec cymbâ ex alterâ ripæ parte appulsâ, in eam impoſitus liberatur. Hoc non ipſe magis, quàm vigiles omnes arcis teſtati ſunt, qui viderunt audieruntque.

Anno ∞. IↃC. III. quo hæc ſcribimus, vxor *Nicolai Langij* graui morbo detinebatur, depoſita & à medicorum ope abdicata. Decem horas pro mortuâ iacuit: cùm maritus vota noſtræ Diuæ fecit, factiſque vxor reuiguit, an reuixit? certè intra paucas horas plenè reualuit. Vterque Hallas venit, monumentum dedicauit. Plura

liceat aggerere: ſed aut prioribus paria, quæ cum tædio iterentur: aut obſcura, id eſt, nec locis, nec temporibus, aut perſonis ſatis definita. Paſſim enim ibi ſcipiones, fulcra, mali aut tabulæ nauium, variæ hominum aut euentuum figuræ: quæ latam opem oſtendunt, ſed vt dixi, incertam, & narratu haud facilem. quoniam in re iſtâ ſacrorum nec libet, nec licet, ingenio indulgere. Superſedemus. & quídni ſatis ſint iſta, beneficentiæ & potentiæ eius aſſerendæ? ſed & pietati ac religioni in animis excitandæ, ſiqui ab vtraque ex profeſſo non ſint alieni.

CAP. XXXIV.

Sodalitas Beatæ Virginis, & Principum aliquot inſcriptorum nomina: tum aliquid de Supplicatione.

TRanſeo ad Exempla eorum, qui eximiè in cultu & veneratione huius Diuę dediti fuerunt. Ij quoque multi, & dignitate ac potentiâ inter Europæ primos. Fuit * Sodalitas antiquitùs inſtituta: & Codex aſſeruatur, in quem relati qui nomina dederunt. Plurimi vtriuſque ſexus ſunt: ſed ferè titulis, non propriis ſuis nominibus inſigniti. in quo Actuarios equidem culpem. Scribuntur iſti, *Cæſar cum vxore & liberis. Rex Angliæ, cum vxore & liberis.* & coniicere licet, illum fuiſſe

* *Confirmata à Pontifice, & præmiis indulgentiisq; prouocata, anno* ∞. CCCC. XXXII.

fuiſſe Maximilianum Auſtriacum, noſtrum: & hunc, Henricum Octauum, eidem Cæſari amicum. Eſt deinde *Dux Brabantiæ, Lotharingiæ, Limburgi, cum uxore & liberis:* item *Dux Geldriæ & Juliaci.* Et iam nominatim

Guilielmus ſenior, Comes Hannoniæ, & uxor.

Alius *Guilielmus Comes Hannoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ, cum uxore & liberis.*

Albertus Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, Comes Hannoniæ, Hollandiæ, & Friſiæ, cum uxore & liberis.

Ludouicus, Comes Flandriæ, & uxor Margareta.

Fredericus, Dux Bauariæ.

Theodoricus, Comes Loſſenſis.

Guilielmus Flander, Comes Namurenſis, Bethuniæ Dominus cum Ioannâ uxore.

Multi alij, Principes, Antiſtites, Nobiles, Priuati, Plebeij: quos ſine fructu, aut oblectatione, nominemus. Illud addo, aliam velut Sodalitatem eſſe eorum, qui Diuam Virginem ſollenni *Supplicationis* die inuiſunt, & dona publicè ei ferunt, atque ipſam adeò ferunt. Res explicanda eſt. Sunt duodecim partim Opida, partim Municipia, quæ quotannis primâ Dominicâ Septembris (is ſtatus & ſollennis dies eſt) Hallis ſe ſiſtunt: id eſt, ab iis miſſi primores aliquot ciuium aut incolarum. Quibus Eccleſiaſtæ & Magiſtratus Hallenſis obuij fiunt, comiter & honeſtè excipiunt, & ad

ædem ſtatuamque ſacram venerandam dedu-cunt. Iiſdem vina & cibi, beniuolentiæ ergô, offeruntur. Illi autem,pro ſuo quiſque opido aut municipio,Chlamydem Diuæ offerunt,numero vniuersè duodecim : aut (quia affatim iam Chla-mydum eſt) ipſas ab æditiuis templi ſumunt, & certam pecuniam in pios vſus rependunt. In Sup-plicatione deinde,cùm Statua per vrbem & ſub-urbana defertur, illi comites ſunt : & ordine etiam humeros ſupponunt, piâ æmulatione ſa-crum onus affectantes. Opida ſunt iſta: *Athum, Tornacum, Bruxella, Valentianæ, Condatum, Na-murum.* Municipia autem, *Lembeca, Quiuranía, Criſpinum, Brania, Buſigniacum, & Sancti.*

CAP. XXXV.

Dona memorata, ſed tantùm Principum, idq́ eorum qui Belgicæ præfuerunt.

IAm ad eos venio, qui *Donis* etiam & Muneri-bus variè teſtati ſunt affectum. Et quamquam hîc quoque magnus numerus (in Rationario templi vidi) tamen duplici cauſsâ diffundere hæc prohibeor. Primùm,quia ipſa Dona non omnia, imò exigua pars compâret : cùm olim, & nunc maximè in publicâ hac inopiâ, multa conſilio & conſenſu diuendita ſint, ad templi & ſacrorum vſum. Deinde, quia eadem hîc Actuariorum

ruditas

ruditas culpanda. qui Dona quidem conſignant, & appendunt : ſed donantium nomina inſuper habent, titulos indicaſſe contenti. Vt, *Dux Brabantiæ calicem dedit. Seneſchallus Hannoniæ ſtatuam argenteam armati militis. Crucem inauratam magni pretij & operis, figuris variegatam, *Delphinus Galliæ:* Illeipſe *Falconem magnum argenteum inauratum.* Item, *Statua donata argentea, muliebri habitu, cum inſignibus Bauariæ.* Item, *Statua argentea, coronâ & capillis inauratis, ipſius Diuæ Virginis, donante Toparchâ Montmorencio.* Multa, inquam, hæc talia lego : ſed quid memorem, perſonis & cauſſis ſic incertis? Ego verò pauca illa digeram, quæ noſtri Principes & Dynaſtæ dederunt: & initium ab illo faciam, qui Belgicam noſtram in hoc vnum corpus feliciter iunxit. Is eſt PHILIPPVS iure ſuo BONVS: & huic Diuæ quàm addictus! Docent monumenta, quæ affectus & cultus ſui reliquit. Primò, ipſius Virginis ſtatua grandiuſcula, in mediâ Arâ poſita: ſed auro puro inducta. Filium brachio vno præfert, altero florem Lilij inauratum. In pectore monilis vice ſunt, vniones ſex, puri, grandes: & in eorum medio carbunculus, ſiue Pyropus lapis, quem *Rubinum* nos à colore vocamus. At in capite corona eſt puri puti auri. Sunt deinde in eâdem Arâ duodecim Apoſtoli, ex argēto, fabrè ſatis facti: quos inibi etiamnunc eſt videre. ſimulq; ad latus vtrumque Aræ,

* Qui fuit *Ludouicus*, opinor, poſteà *Vndecimus* Rex, diu in Belgicâ exſul.

 duos

duos cęleſtes Genios, ſiue Angelos, eodem metallo, candelabra præferentes, & venerationem Diuę exhibentes. Supra has ſtatuas, ibidem duę ſunt militares, altera Pedeſtris, altera Equeſtris: & ſignificatum liquet, vtramque militiam ſuam verè BONVM Principem Diuæ conſecraſſe. Iſtæ pariter ex argento: ſed fuerunt & duæ, eodem militari habitu, puri auri: quarum Pedeſtris ſecurim, Equeſtris lanceam manu teneret. Idem Lampadem auream, inſigne munus dedit: cui aliam inauratam publica neceſſitas deinde ſubſtituit. Fuit & Statua, iuſtæ magnitudinis, dimidiata ex argento, donum eius Vxoris. Conſpicitur item Feneſtra vitrea in eo ſacello, variè picturata, Philippo curante & donante. Denique & Tabula eſt, in quâ ipſe Dux ſupplicis habitu effingitur procumbens ad Diuæ genua; & verſus aliquot Gallici inſcripti, pij magis quàm boni, in huius laudes. Annus ſubſcribitur ∞. CCCC. LV. Martij dies XX. Enimuerò (vides Lector) valdè hanc Diuam, nec ſine mercede coluit. quippe quæ pariter eum extulit, & ad id æui diuulſas Belgicæ prouincias, paullatim conciliauit, & vnius illius imperio ſubiecit.

CAROLVS eius filius, cognomento & re AVDAX: atque vtinam non fuiſſet! Eius ibi donum lego, Falconem argenteum: nec vltrà.

MAXIMILIANVS ſucceſſit, qui in Auſtriam gentem

gentem omnem hanc potentiam tranſtulit, matrimonio *Mariæ Burgundicæ*, Caroli filię, iunctus. Dignus eâ fortunâ, & maiore, Princeps fuit: virtutibus, & animi magnitudine, itemque benignitate, cum optimis comparandus. Quid dicam de Scientiæ, & Sapiẽtiæ ſtudio? Quod ad Scientiam, vix alius in eo culmine litteras, & memoriam rerum veterum, magis ipſe coluit, earumque gnaros honeſtauit. De Sapientiâ, vnum, ſed eximium factum, dicat. Biennio toto ante mortem (& ætas adhuc bona, ac valetudo erant) capulum è plumbo funebrem, arcæ ligneæ incluſum, circumferri ſecum, quaquà iret, & in dormitorio ſemper cubiculo deponi curauit. Theſaurum ignari cenſebant occuli: & erat, ſed Philoſophiæ, cuius ſtudium veteres definierunt, *Meditationem mortis eſſe*. Sed Principis huius laudes arctâ paginâ non ſtringo: Pietatem memoraſſe contentus, quæ agmen virtutum eius duxit. Oſtendit habuitq; eximiè in hanc Virginem: & quid niſi ipſum teſtem demus? Conſpicitur etiamnũc, genibus nixus, in ſacelli dextro latere, tabulato paullùm altiore, loricatus, & cetero cultu militari. Ponè eum *Albertus Dux Saxoniæ* geniculatur, itidem armatus: qui bellis tunc noſtris fidam fortemque operam Maximiliano præbuit, & filio eius Philippo. Illum eſſe, inſignia gentilicia ſatis oſtendunt. Eſt & tertius, velut per ſubmiſſionem paullùm ab illis

lis remotior, genu pariter flexo: quem, ex inſignibus, gentis Meluniæ eſſe apparet: ac fortaſſe *Robertum Melunium*, id æui rebus conſiliiſque mixtum. Dona Maximiliani ſunt, Calix cum patinâ inauratus: cui inſculpta Auſtriæ gentis inſignia, ſuperaddito pilleo Archiducali. Ex quo liquet, ſub initia, & Archiducem adhuc dediſſe. Eiuſdem eſt *Diui Maximiliani* ſtatua argentea, admodum bipedalis: quæ mitram capite, crucem vnâ manu, alterâ gladium geſtat; & ab eo dependentes argenteas duas claues. Fama tenet (& clauium argumento adſtruas) Bruxellenſes noſtros, anteà aliarum partium, tunc in pacem ditionemque acceptos, velut mulctam dependiſſe. Eſt ab eodem Arbor, ſiue Roſæ frutex, è puro auro, cum pluſculis ramis floribuſque, item bipedalis: quam ſacratam à ſe Pontifex Maximiliano donum, ipſe porrò Diuæ Hallenſi miſit. An non velut omen, aut votum? vt ſuâ ope vellet Belgicam, attonſam tot bellis & attritam, ſub nouo imperio iterùm reuireſcere, & pace ſuauiter florere. Et verò ſæpe auxiliarem illam ſenſit. palàm in Atrebatium vrbe à Francis auellendâ, & in corpus ſuum reſtituendâ. Tenebatur grandi præſidio: ciuium optimi, quod viribus non poterant, aſtu patrandum ſuſcipiunt: ſed trepidi & anxij, vt inter plures, ne res emanaret, aut in euentu falleret, animos ad Deum & Diuam vertunt.

Anno ∞. cccc. xcii.

Vouent

Vouent huic, ſi adſpiraſſet, nudis pedibus Hallenſem eius ædem inuiſere; oblaturoſque è ferro & cerâ tabulas, rei geſtæ monumentum. Ampliùs, egenis pecuniæ certum modum, eius honori elargituros: & denique aquâ ac pane vitam toleraturos, donec votorum iſtorum ſe liberaſſent. Factum & hoc, & illud eſt: ciues & vrbs Principi ſuo redditi,& vota noſtræ Diuæ.

PHILIPPVS ſequebatur, huius filius: qui Hiſpaniarum regna per coniugium eſt ſortitus. Magna indoles virtutum, ſed breui imperio & vitâ: cùm fata hanc lucem terris tantùm oſtendiſſent.

Ergo excipit CAROLVS QVINTVS, pius,& felix Imperator: cuius laudes ne libare quidem hîc ſuſtineo, alibi pleno ore dicendas. Is ſæpè ad hanc ędem, religionis cauſsâ, ventitare ſolitus, donis etiam auxit. Statuam argenteam viri armati, genibus nixi, manibus in cælum ſublatis, ſupplice habitu, dedit, dicauitque. Idem Scyphum grandem inauratum, operis antiqui. Idem militari formâ chlamydem, villoſo ſerico, auro intertextam, inſignibus Imperij, & gentis Auſtriæ, decoratam: quid in eâ, niſi ſuam Diuæ militiam, & victorias, aut conſecrans, aut referens acceptas? Ciues autem, ab inſito in hunc Principem affectu, donum hoc ſuper alia honeſtant: & quotannis, ſollẽni ſupplicatione (primâ Dominicâ Septẽbris) eâ chlamyde ſtatuam Virginis ornatam,

L templo

templo efferunt. Efferunt, inquam. nam mox, viâ procedente, mos habet ſæpiùs/ſæpiuſque veſtes mutare, & pia aliorum etiam dona admouere: ſed primum, vt dixi, velandi honorem Cæſareum illud habet.

Iterùm PHILIPPVS ſequitur: ſed breui in his locis morâ, affectum (vt cetera eius pietas ſuadet) habuit magis, quàm oſtendit.

ALBERTVS iam noſter AVSTRIACVS, & ISABELLA, CLARA, EVGENIA, eius vxor, optimi, atque optatiſſimi Principes, ſingulari vterque religione, eam in hoc loco, & Diuâ eminere etiam voluerunt. Sæpiùs adierunt, preces fuderunt. & ille donum ſuſpendit Lampadem argenteam, pondere, & opere inſignem: eiq; vectigal annuum addidit, vt in æuum ante effigiem ſacram luceret. ISABELLA autem Chlamydem ſacrauit, auro, & argento intertextam.

An non liceat ALEXANDRVM Parmæ & Placẽtiæ Ducem ſubiungere, cui materna ab Auſtriacis origo? Sed & idem ſi non Princeps, vicem, & munus Principis plures annos feliciter hîc obiuit. Sile enim liuor, & vel mortuum hunc *Camillum* noſtrum reuerere. quídni ſic dicam? quem ille titulum variis victoriis, conſilio, & virtute partis, meruit: in rebus afflictis, & Belgicâ non diuiſâ ſolùm, ſed in ſe armatâ. Ille magnam partem iterùm iunxit, legitimo imperio ſubiunxit:

xit: & quia euentus tamen à Deo eſſe ſciebat, interpretem apud eum, & conciliatricem habuit hanc matrem. Sæpè huc commeare ſolitus, & vix alitèr in expeditionem vllam ire, niſi precibus, votiſque ad aram eius ritè, pieque conceptis. Atque hoc in eo notabile, & laudabile: quòd ferè aut pedes iter totum (rarum priuatis, quid Principibus?) conficere, aut certè in ipsâ viâ, ad primum conſpectum ſacræ turris, deſilire ex equo, & reliquum ſic peragere, teſtandæ venerationi, conſuerat. Dona porrò eius ibi crebra, ſubmiſſa, aut oblata: ſed ferè ſtipes, aut nummi fuerunt, opportuna ſolatia in arctis tunc rebus. Hoc ipſo laudandus, quòd beneficium dare, non famam parare voluit: & Deum notorem, ac muneratorem aſpexit.

CAP. XXXVI.

Finis, & precatio. item Penna noſtra Diuæ ſuſpenſa.

DOna alia & varia eſſe aut fuiſſe, iam præmonui: ſed quid commemorem? Pompâ aut opibus non certamus: & datores facilè indulgebunt ſilentio veniam, quibus pręmium in ſuperis æterniſq; locis ſemper paratum eſt, & ſemel partum. Nos quidem ſine noxâ lateant hæc talia: at numquam o DIVA tua benignitas, cui parem vim & potentiam es ſortita. Tu illa REGINA cęli,

terræ,maris: ſupra quam nihil niſi Deus eſt: LVNA ab illo SOLE proxima: quam precibus imploro,atque inuoco, Publicè ac priuatim tuêre nos,& reſpice. Vides publicè iactari quadraginta iam ferè annos fluctibus bellorum ciuilium: placa illud mare ô MARIA, & auulſos à nobis in veterem ſocietatem, amorem, fidem compelle. Priuatim etiam noſipſos,vitiis aut deliciis fractos, emenda,erige: & ad virtutem ac robur illud vetus traductos, te dignos clientes, cælo dignos incolas effice. Quæ omnia per te vis ô BONA, per filium autem potes ô MAGNA, ô ADMIRANDA in æternum. Peregi. ipſum tamen me, & hoc quidquid ingenij ac ſtili eſt,iterùm tibi do, dico, conſecro: quod ex animo feci ante biennium, PENNA argenteâ in templo, ante Aram tuam, ſuſpensâ. cui hos verſus ſubſcripſi:

Hanc, DIVA, PENNAM *interpretem mẽtis meæ,*
Per alta ſpatia quæ volauit ætheris,
Per ima quæ volauit,& terræ,& maris:
Scientiæ, Prudentiæ, Sapientiæ
Operata ſemper. auſa quæ CONSTANTIAM
Deſcribere, & vulgare; quæ CIVILIA,
Quæ MILITARIA, *atque* POLIORCETICA;
Quæ ROMA MAGNITVDINEM *adſtruxit tuam;*
Variaq; luce ſcripta priſci ſæculi
Affecit, & perfudit: hanc PENNAM *tibi*

Nunc,

Nunc, DIVA, *meritò conſecraui* LIPSIVS.
Nam numine iſtæc incohata ſunt tuo,
Et numine iſtæc abſoluta ſunt tuo.
Porrò ô benignitatis aura perpetim
Hæc ſpiret! & fama fugacis in vicem,
Quam PENNA *peperit, tu perenne gaudium*
Vitamq́, DIVA, LIPSIO *pares tuo.*

AD LECTOREM.

VIſum eſt hìc in fine apponere, Lector, Pontificum aliquot approbationes, teſtimonia, indulgentias, quæ loci ſanctimoniam affirmant, & prouocant ad colendum. Plura ſanè ſunt & vetera, ab ipſo anno Chriſti ∞. CCCXVIII. ab Epiſcopis, à Cardinalibus, Legatis, ab ipſo ſupremo Capite: ſed duo dediſſe ſatis habebo, alterum *Nicolai Quinti*, alterum *Clementis* nunc *Octaui*, Pontificum verè Maximorum. Illud ita habet.

NICOLAVS EPISCOPVS,

SERVVS SERVORVM DEI,

VNiuerſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis, Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Dum excelſa meritorum inſignia, quibus Regina cælorum, Virgo Dei genitrix glorioſa, ſedibus prælata ſidereis quaſi ſtella matutina prærutilat, deuotæ conſiderationis indagine perſcrutamur; dum etiã intra noſtri pectoris arcana reuoluimus, quòd ipſa, vtpote mater miſericordiæ, mater gratiæ & pietatis, amica humani generis conſolatrix, pro ſalute fidelium qui delictorum onere prægrauantur ſedula exoratrix, peruigil apud Regem quem genuit intercedit; dignum, quin potiùs debitum arbitramur, vt Capellas & loca in honorem nominis ſui dedicata gratioſis remiſſionum proſequamur impendiis, & gratiarum muneribus honoremus. Sanè ſicut fide dignâ dilecti filij Magiſtri Nicolai Plonchet, Perſonæ perſonatus in parochiali Eccleſiâ S. Martini oppidi Hallenſis Cameracenſis Diœceſis, Cubicularij ac Scriptoris & familiaris noſtri continui commenſalis, relaticne didicimus; quædam honorabilis Capella ad honorem & ſub titulo beatæ Mariæ virginis præfatæ, in quâ ſingulis diebus ad laudem eiuſdem Virginis Mariæ vna altâ & plures aliæ ſubmiſſâ vocibus cum deuotione magnâ Miſſæ celebrantur, &

tur, & ad quam copioſa Chriſti fidelium ex diuerſis mundi partibus multitudo, propter loci illius deuotionem, ac miraculorum quibus eadem virgo Maria inibi coruſcare dignoſcitur frequentiam & magnitudinem, confluere dietim proſpicitur in dictâ Eccleſiâ à multis iam tranſactis temporibus, ita quòd de illius contrario hominum memoria vix habetur, ſolemniter fundata & dotata exiſtit; ipſiusq́; virginis Mariæ imago Dominicâ primâ Septembris ſingulis annis cum magnâ honorificentiâ, tam dicti quàm circumiacentium oppidorum, ciuitatum & villarum, aliorumq́; locorum Scabinis, Conſulibus, & Communitatibus, magnifica donaria in reuerentiam præfatæ virginis Mariæ, ex parte ciuitatum, oppidorum, villarum, & locorum à quibus occurrente tempore ad id ſpecialitèr mittuntur, deferentibus & offerentibus, ſingularibuſq́; vtriuſque ſexus earundem partium cum ſingulari deuotione concurrentibus perſonis, cum magnâ ſolemnitate proceſſionalitèr Clero pſallente & populo orante defertur commeantibus. Oblationes quoque ad dictam Capellam ex ipſorum Chriſti fidelium erogationibus prouenientes in Fabricam, quæ inibi ſumptuosè incepta exſtitit, & dietim continuatur, nec non reparationes & ornamenta ac alias parochialis Eccleſiæ & Capellæ huiuſmodi vtilitates & neceſſitates per certos probos viros ad id per Scabinos & alios ipſius oppidi oppidanos pro tempore deputatos, Eccleſiæ magiſtros nuncupatos, qui

Eccle-

Eccleſiam & Capellam antedictas bonaq́ ipſarum regere & gubernare ac vtiliter conſeruare & diſponere tenentur, quamdiu onus geſſerint antedictum. Nos igitur cupientes vt dicta Capella congruis frequentetur honoribus, & vt Chriſti fideles ipſi eò libentiùs cauſâ deuotionis confluant ad eandem, ac præfatæ proceſſioni deuotiùs interſint, ac ad fabricã & reparationes aliaſq́ Capellæ & Eccleſiæ huiuſmodi neceſſitates manus promptiùs porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem cæleſtis dono gratiæ conſpexerint ſe refectos, de omnipotentis Dei miſericordiâ ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, omnibus & ſingulis vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui in Dominicâ quâ huiuſmodi proceſſio fiet eidem proceſſioni interfuerint, illamq́ à principio vſque in finem continuauerint, ac eadem nec non Epiphaniæ Domini & Exaltationis ſanctæ Crucis feſtiuitatum diebus dictam Capellam deuotè viſitauerint; & ad fabricam & reparationes, aliáſque Eccleſiæ & Capellæ prædictarum neceſſitates, manus porrexerint adiutrices, annuatim, ſingulis videlicet diebus huiuſmodi quibus proceſſioni interfuerint, aut dictam Capellam viſitauerint, & manus porrexerint adiutrices vt præfertur, ſeptem annos, & totidem quadragenas de iniunctis eis pœnitentiis miſericorditèr relaxamus; præſentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. *Volumus autem, quòd ſi aliàs Capellam, ſeu Eccleſiam huiuſmodi viſitan-*

ſitantibus, & ad fabricam & reparationes aliasq́; Eccleſiæ & Capellæ prædictarum neceſſitates manus adiutrices porrigentibus, ſeu aliàs aliqua alia indulgentia in perpetuum, vel ad certum tempus nondum elapſum duratura per nos conceſſa fuerit, præſentes litteræ nullius exiſtant roboris, vel momenti. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo, prid. Non. Septembris, Pontificatus noſtri anno quinto.

Petrus de Noxeto.

CLEMENS PP. VIII.

VNiuerſis Christi fidelibus præſentes litteras inſpecturis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ad augendam fidelium Religionem & animarum ſalutem, cæleſtibus Eccleſiæ theſauris piâ charitate intenti, omnibus vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus verè pœnitentibus & confeſſis, ac ſacrâ communione refectis, qui Eccleſiam parochialem beatæ Virginis Mariæ Hallenſis, diœceſis Cameracenſis, in Conceptionis, Natiuitatis, Præſentationis, Annunciationis, Viſitationis, Purificationis, Aſſum-

 ptionis,

ptionis, & beatæ Mariæ ad Niues feſtiuitatibus, nec non Dominicâ primâ Septembris, & per totam Octauam eiuſdem Dominicæ, *quo die imago beatæ Mariæ proceſſionalitèr defertur, quoq; tempore peregrini undique ad dictam Eccleſiam confluunt, à primis Veſperis uſque ad occaſum Solis, feſtiuitatum ac dierum huiuſmodi, deuotè viſitauerint, & ibi pro Chriſtianorum Principum concordiâ, hæreſum extirpatione, ac ſanctæ matris Eccleſiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint,* plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam *& remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus & indulgemus, præſentibus ad viginti annos, elapſo anno Iubilæi, dumtaxat valituris. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die quintâ Nouembris,* M. D. XCIX. *Pontificatus noſtri anno octauo.*

M. Veſtrius Barbianus.

I N-

INDEX CAPITVM.

AFfectus noſter vetus erga Diuam: iter Hallas, & occaſio ſcripti. tum Verſus. Cap.I. Pag.1.
Origo imaginis à Diuâ Elizabethâ. de hac igitur præmiſſum, de ſtirpe eius, quâ genita, & quam genuit, de morte & conſecratione. Cap.II. 4
De filiâ Elizabethæ Sophiâ. quæ in Brabantiam venit, ſtatuas attulit, diuiſit, & quomodo hæc Hallis dedicata. Cap.III. 9
Aliquid ſuper ipſo opido Hallenſi, itemque templo. Cap.IV. 13
Tranſitum ad Miracula; ſed primò communiter Vera hæc aſſerta, & diſcrimen triplex à Falſis datum. Cap.V. 15
Miracula quæ ipſum opidum, aut templum, aut ſtatuam propriè tangunt, & tutela in iſtis Diuæ palàm obſeruata. Cap.VI. 19
Duo eiuſdem rei exempla, à noſtro æuo, ſeria ſimul & iocoſa. Cap.VII. 23
Beneficia eius deinceps in priuatos. & primò à morte ſeruatus & patibulo, qui Falconem amiſerat. Cap.VIII. 25
Quidam inter aquas ſeruatus, in immani & ſubito diluuio. Cap.IX. 27
Puer merſus in vitam reuocatur. Cap.X. 28
Homo mali Genij hoſpes ab eo liberatur. Cap.XI. 29
Leodici puer luminibus captus, & toto corpore æger aut impotens, ab vtrâque labe ſanatur. Cap.XII. 30
Tempeſtate iactati, & iam naufragantes erepti. Cap.XIII. 31
Furioſa virgo mentem recipit. Cap.XIV. 32
Puer in Moſâ iam mergendus educitur. Cap.XV. 32
Puer iam merſus in puteo vitæ redditur. Cap.XVI. 33
Puer faſciâ ſtrangulatus, ſpiritũ & vitam recipit. Cap.XVII. 34
Puella in puteum præceps lapſa, & ſuffocata, in vitam redit. Cap.XVIII. 36
Puer triduum mortuus, & ſepultus, reuiuiſcit. Cap.XIX. 37
Puer diu amiſſus, & in voragine mortuus repertus, item vitam recuperat. Cap.XX. 39
Mira, mira, de puero item reſuſcitato, aut ſub terris ſeruato, non ſine aliis ſtupendis. Cap.XXI. 41

Innocens mirabiliter à laqueo liberatus. Cap.xxii. 45
Captiuus in vltimâ Galliâ è carcere, ad inſtar Diui Petri, eductus. Cap.xxiii. 48
Mulier ſub rotâ molari mirificè ſeruata. Cap.xxiv. 50
Sartor, qui acum in os immiſerat & porrò demiſerat, liber ab eâ redditus. Cap.xxv. 51
Oculus ex ictu ſaucius ſtatim ſaneſcit. Cap.xxvi. 52
Bauarus nobilis in naui à morte eripitur, & item Hallas venit. Cap.xxvii. 53
Auriga cum carro, & ipſe ſub eo in aquam lapſus, vitâ donatur. Cap.xxviii. 55
Multiplex tutela cuiuſdam militaris viri, in pugnâ, & poſt pugnam. Cap.xxix. 56
E carcere vir nobilis liberatur, & Hallas porrò ducitur. Cap.xxx. 60
Cacula militaris à ſuſpendio liberatus, cùm Diuam inuocaſſet. Cap.xxxi. 62
Religioſa virgo à Spaſmo libera ſtatim reddita. Cap.xxxii. 64
Plura miracula, varij generis, variis locis, è Tabellis aut inſcriptionibus collecta, & ſerie temporũ digeſta. Cap.xxxiii. 65
Sodalitas Beatæ Virginis, & Principum aliquot inſcriptorum nomina: tum aliquid de ſupplicatione. Cap.xxxiv. 70
Dona memorata, ſed tantùm Principum, idque eorum qui Belgicæ præfuerunt. Cap.xxxv. 72
Finis, & precatio. item Penna noſtra Diuæ ſuſpenſa. Cap. xxxvi. 79

Nos

PRIVILEGIVM CÆSAREVM.

RVDOLPHVS SECVNDVS diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, &c. Comes Tirolis,&c. Noſtro & Sacri Imperij fideli dilecto IVSTO LIPSIO gratiam noſtram Cæſaream. Poſtquam inter alia, quę DEVS immortalis hominibus liberali manu dedit dona, illuſtria inprimis illa & quaſi diuina ſunt, quæ in litteris liberalibusque diſciplinis conſiſtunt, quibus ſcilicet homines non tantùm ab animalibus ceteris rationis expertibus, ſed à rudi etiam & imperito hominum vulgo ita diſtinguuntur, vt tanquam Dij quidam ſplendeſcere in terris videantur: rem ſanè præclaram ſeque dignam illi præſtant, qui diligentem iis ipſis in litteris ac diſciplinis operam ponunt; præclariſſimam verò & Reipub. vtiliſſimam, qui eas ita excolunt, vt aliorum menti docendo, ſcribendo lumina præferant, eosque ex ignorantiæ tenebris quaſi manu educant. Quos excitare, quos amare atque animare ad dignitatis noſtræ munus, ad quod Diuino vocati beneficio, conceſſuque ſumus, inprimis pertinere exiſtimamus. Cùm itaque ab iis, quorum nobis ſpectata fides, quique iudicare de Litteris poſſint, acceperimus, inſignes te animi ingeniique tui dotes tibi à natura inſitas à primis temporibus ætatis tuæ ita litterarum ac diſciplinarum ſtudiis excoluiſſe atque exornaſſe, vt olim iuuenilibus adhuc annis præclara floreſcentis minimeque vulgaris eruditionis ſpecimina præbueris, dum obſcura in antiquis ſcriptoribus loca, quæ quædam tanquam luſtra erant, illuſtraſti, quæque in iis iniuria temporum deprauata & corrupta fuerunt, reſtituiſti, dum vetuſta Latinæ antiquitatis rudera in nouam ſubinde ſtructuram ſingulari artificio eleganter conuertiſti: ad exquiſitam adeò & raram doctrinam, quæ magnam de te apud doctos quoſque viros opinionem excitarit, perueniſſe, eamque variis abs te libris acri & graui cum iudicio ſcriptis atque in lucem editis oſtendiſſe, vt in eo quod tam feliciter tractes ſcriptionis genere paucos tibi pares hodie reperire ſit: iam verò matura te ætate virum, viro magis magisque digna, & viris doctis grata ac Reipub. vtilia ſcribere, quæque à primis illis Romanis olim auctoribus ſcripta fuerunt, à mendis purgare, & lectiſſimos quoſque ex Muſarum hortis, in quibus aſſiduè verſeris, flores colligere, concinnare, quibus Lectores mirificè recrees, & eorum pectus ad prudentiam, probitatemque informes: haudquaquam prætermittere voluimus, quin Reipub. ad quam hæc abs te ornamenta conferuntur, cauſa, Cæſareo te noſtro elogio decorandum, & quamuis per te ſatis ipſe animatus ſis, animandum magis patrocinioque noſtro defendendum pro benigna noſtra in te ſuſciperemus voluntate. Quoniam verò lucubrationibus atque operibus tuis in lucem edendis, peculiarem te eligere velle Typographum, accepimus, Diplomate hoc noſtro priuilegioque te & Typographum tuum aduerſus quorumcumque fraudem, qui lucri cauſa, quod fieri ſolet, eadem excudere aut typis imitari fortè velint, munitos cupimus. Quamobrem pro auctoritate noſtra Cæſarea decerni-

mus, ſtatuimus, vetamusque, ne quis Typographorum, Bibliopolarum aut aliorum, qui librariam negotiationem exercent, eos libros, quos tu editurus es, quocunque modo, charactere, aut forma, ſiue integros, ſiue aliquam eorum partem typis imitari, edere, excudere, aut venundare intra ſacri Romani Imperij, Regnorumq; ac Dominiorum noſtrorum hæreditariorum fines triginta annis proximis à primo editionis die computandis, abſque tuo tuorúmve hæredum conſenſu audeat: Hac autem lege addita, vti tria vt minimùm cuiuſque libri exemplaria, quemadmodum moris eſt, ad Imperialem noſtram Cancellariam mittantur. Si quis verò edictum hoc noſtrum tranſgredi, violare, aut contemnere deprehenſus fuerit, eum non ſolùm eiuſmodi libris, tibi, hæredibúſue tuis, auxilio Magiſtratus, vbicunq. reperti fuerint, vendicandis, priuari, ſed triginta etiam Marcharum auri puri mulcta, cuius ſemiſſis quidem Fiſci noſtri Procuratori, fraudis vindici; alter verò ſemiſſis, tibi hæredibúſue tuis pendatur, puniri volumus. Mandantes vniuerſis & ſingulis noſtris & ſacri Romani Imperij ſubditis & fidelibus dilectis, tam Eccleſiaſticis quàm Politicis, cuiuſcumque ſtatus, gradus aut ordinis extiterint, præſertim verò iis, qui in Magiſtratu conſtituti, vel ſuo vel ſuperiorum ſuorum loco aut nomine, ius dicunt, iuſtitiámue exercent, ne quemquam hoc Priuilegium noſtrum impunè violare, ſpernere aut negligere patiantur: Sed, ſi quos contumaces compererint, conſtituta à nobis mulcta, eos puniri & quibuſcumque modis coërceri curent, ni & ipſimet grauiſſimam noſtram in ſe conuertere indignationem velint. Id quod hoc Diplomate, manu noſtra ſubſcripto, & Cæſarei noſtri ſigilli impreſſione munito, confirmamus. Datum in arce noſtra Regia Pragæ, die prima menſis Auguſti; Anno Domini Milleſimo, Quingenteſimo, Nonageſimo ſecundo: Regnorum noſtrorum Romani decimo ſeptimo, Hungarici vigeſimo, & Bohemici itidem decimo ſeptimo.

Subſign.

RVDOLPHVS.

Iacobus Curtius à Senfftenaw.

Ad mandatum ſacræ Cæſareæ M^tis proprium.

Io. Baruitius.

Additum ſigillum Cæſ. M^tis in cerâ rubrâ.

NOS GVILIELMVS DE BERGHES DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA ARCHIEPISCOPVS ET DVX CAMERACENSIS, *Viſa narratione miraculorum quæ Beata Virgo Eccleſiæ Parochialis Oppidi Hallenſis noſtræ Diœceſis Cameracenſis, pro ſumma gratia qua apud Deum Omnipotentem, & Ieſum Chriſtum eius Filium Dominum noſtrum pollet, variis temporibus patrauit; & de quibus nobis conſtitit; eadem miracula ab Ornatiſſimo Viro Domino* IVSTO LIPSIO, *Ser^{morum} Archiducum Belgij Principum Hiſtoriographo, fidelitèr collecta, & deſcripta, approbanda duximus, prout tenore præſentium approbamus. Datum in Palatio noſtro Archiepiſcopali Cameracenſi, ſub noſtra ſignatura, & paruo ſigillo, Anno Domini Milleſimo ſexcenteſimo quarto, Menſis verò Aprilis die quarta.*

Guilielmus Archiepiſcopus Cameracenſis.

V^{t} Valerianus Floſſius Vic. Generalis.

De mandato Ill^{mi} & R^{mi} Domini

D. le Meſureur Secret.

APPROBATIO.

LIbellus iſte non ſolùm vtiliter, ſed & religioſè vulgabitur, quòd in eo deſcripta miracula non tantùm ad Deiparæ Virginis honorem excitent, ſed ad ipſius quoque Dei amorem mirificè accendant, ſi in illis diuinæ bonitatis ac ſuauitatis erga Deiparam & Sanctos Viſcera conſiderentur; quibus, quod ſibi omnipotentiæ & diuinitatis iure eſt proprium, non modò Deiparæ ac ſanctis, verumetiam (quod mirabilius eſt) eorum imaginibus; &, vt in Actis Apoſtolorum legimus, vmbris, ſemicinctiis ac ſudariolis communicare dignatur. 5. Calend. Feb. 1604.

Guilielmus Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus ac Archiducalis librorum Cenſor.

PRI-

SVMMA PRIVILEGII REGII.

PHILIPPVS Dei gratia Hiſpaniarum, &c. Rex Catholicus, diplomate ſuo ſanxit, nequis, Iuſti Lipſij Hiſtoriarum in alma Vniuerſitate Louanienſi Profeſſoris,& item Hiſtoriographi ſui libros quoſcunque, à Cenſoribus legitimis approbatos, præter ipſius, heredúmve eius, voluntatem, intra triginta annos à prima ſingulorum librorum editione computandos imprimat, aut alibi terrarum impreſſos, in has inferioris Germaniæ ditiones importet, venaléſve habeat. Qui ſecus faxit, præter librorum confiſcationem triginta marcharum auri puri illatione mulctabitur. Vti latiùs patet in litteris, datis Bruxellæ XIV. Febr. M. D. XCVII.

Signat.

Verreycken.

Tibi JOANNES MORETE, *pro amicitiâ quæ mihi cum Plantino (heu, quondam meo) & Plantinianis eſt ac fuit, tibi, inquam, permitto, vti hunc meum de* DIVA VIRGINE HALLENSI *libellum typis tuis excudas ac diuulges. Nequis alibi alius præter te, cupio ſiue iubeo, ex lege quam magnus Cæſar & Rex meus dixerunt.*

Iuſtus Lipſius.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
APVD IOANNEM MORETVM.
M. DC. V.

LABORE ET